

บทที่ 4 ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง “การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล” มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล และเพื่อเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยวิธีการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก โดยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักคือ 1. หน่วยงานภาครัฐ 2. ผู้นำชุมชน 3. กลุ่มองค์กรชุมชน และ 4. ชาวบ้านตำบลปากน้ำ รวมทั้งสิ้น 34 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม (Focus group Discussion) โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากผู้ให้ข้อมูลหลักในการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกพบว่าเป็นตัวแทนผู้ที่มีประสบการณ์ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนเป็นอย่างดี และเป็นตัวแทนชาวบ้านที่มีความสนใจในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เป็นตัวแทนชาวบ้านที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำที่เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยสรุปผลการศึกษาดังกล่าวได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงูจังหวัดสตูล

ซึ่งแต่ละส่วนสามารถอธิบายรายละเอียดได้ดังนี้

ตอนที่ 1 การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล เป็นกระบวนการที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดเชิงระบบ การศึกษากระบวนการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ที่คำนึงถึงบริบทและสภาพทั่วไปของชุมชน นำไปสู่การกำหนดปัจจัยนำเข้า ซึ่งได้แก่ สภาพทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของทรัพยากรสัตว์น้ำ กฎกติกาชุมชนในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน และการบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน ประกอบไปด้วย 1) คน 2) เงิน 3) วัสดุ และ 4) การจัดการ ซึ่งการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน ชุมชนต้องมีความสามารถและมีกระบวนการบริหารจัดการให้เกิดประสิทธิภาพอันนำไปสู่ผลผลิต/ผลลัพธ์ ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน และชุมชนมีความพึงพอใจในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำดังกล่าว ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ประกอบไปด้วย องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพทั่วไปของทรัพยากรชายฝั่ง กฎกติกาชุมชนในการจัดการทรัพยากร และการบริหารจัดการ องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหาร ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ การประเมินผล และองค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต/ผลลัพธ์

กิจกรรมการวางซั้งกอ (บ้านปลา) ธนาครปูม้า วิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา และกิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1.1 องค์ประกอบที่ 1 ปัจจัยนำเข้า (In Put)

ปัจจัยนำเข้า ได้แก่ สภาพทั่วไปของทรัพยากรชายฝั่ง กฎกติกาชุมชนในการจัดการทรัพยากร และการบริหารจัดการ สามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

อ่าวปากบารา มีชายฝั่งทะเลที่มีระบบนิเวศ และทรัพยากรสัตว์น้ำที่หลากหลาย และมีความอุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรเหล่านั้นถือมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประชาชนในตำบลปากน้ำ เพราะทะเลเปรียบเสมือนที่ทำมาหากินของชาวบ้าน มีสัตว์น้ำให้จับ เป็นแหล่งประกอบอาชีพ มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้อย่างมั่นคง ประชาชนในพื้นที่อ่าวปากบาราจึงยึดการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว เพราะทะเลทำให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพและมีอาชีพไว้เลี้ยงดูครอบครัวต่อไปได้อย่างมั่นคง เพราะทะเลเปรียบเสมือนหม้อข้าวหม้อแกงของคนในชุมชน ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ในตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล จึงหันมาประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก ใช้เรือประมงขนาดเล็กในการออกทำการประมง โดยเรือประมงของชาวบ้านโดยส่วนใหญ่มีขนาดไม่เกิน 17 ตันกรอส หรือ ระวังบรรทุกไม่เกิน 10 ตันกรอส เครื่องมือที่ใช้ในการจับสัตว์น้ำได้แก่ อวนลอยประเภทต่างๆ ได้แก่ อวนปลาทุ อวนปลาทราย อวนปลาหลังเขียว อวนกั้ง อวนปู อวนปลาใหญ่ เบ็ดตกปลา ลอบหมึก ไชปู และอื่นๆ โดยการทำการประมงของชาวบ้านจะเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลของสัตว์น้ำนั้นๆ คนในชุมชนจะใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบาราในการเลี้ยงชีพโดยส่วนใหญ่ ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนที่ขาดไม่ได้นั้นก็คือแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำในชุมชนซึ่งประกอบไปด้วย ป่าชายเลน ภูเขา ทะเล และแนวปะการัง เพราะสัตว์น้ำในชุมชนจะดำรงชีวิตอยู่ไม่ได้หากไม่มีแหล่งที่อยู่อาศัยที่ใช้เพื่อการหลบภัย แหล่งอาหาร สถานที่ผสมพันธุ์และวางไข่ของสัตว์น้ำ ฉะนั้น แหล่งที่อยู่อาศัยของทรัพยากรสัตว์น้ำจึงมีความสำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอย่างมาก แหล่งที่อยู่อาศัยของทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบารา แหล่งที่อยู่อาศัยดังกล่าวถือว่ามีความสำคัญอย่างมากต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งสามารถอธิบายสภาพทั่วไปของที่อยู่อาศัยของทรัพยากรสัตว์น้ำดังต่อไปนี้

1) สภาพทั่วไปของทรัพยากรชายฝั่ง หมายถึง สภาพทรัพยากรชายฝั่งบริเวณอ่าวปากบารา ได้แก่ ทรัพยากรป่าชายเลน ทรัพยากรแหล่งหญ้าทะเล ทรัพยากรแนวปะการัง และทรัพยากรสัตว์น้ำ และจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ถึงสภาพทั่วไปของทรัพยากรชายฝั่งในชุมชน พบว่าชาวบ้านในชุมชนมีความคิดเห็นตรงกันว่าทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนมีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อม แต่ก็ยังถือว่าทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนยังอุดมสมบูรณ์ และจากการสัมภาษณ์ดังกล่าวพบว่าทรัพยากรชายฝั่งในชุมชนเช่น ทรัพยากรป่าชายเลน ทรัพยากรแหล่งหญ้าทะเล และแนวปะการัง เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อสัตว์น้ำเป็นอย่างมาก เนื่องจากสัตว์น้ำในชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรดังกล่าว ในการดำรงชีวิตเพื่อความอยู่รอด ปัจจุบันทรัพยากรดังกล่าวมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1) ทรัพยากรป่าชายเลน ป่าชายเลนถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบาราเป็นอย่างมาก เนื่องจากป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลของทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ หรือเป็นแหล่งวางไข่ของสัตว์น้ำ สัตว์น้ำใช้ป่าชายเลนเป็นสถานที่หลบภัย ก่อนสัตว์น้ำจะเจริญเติบโตขึ้นพร้อมที่จะสู่ท้องทะเลต่อไป จะเห็นได้ว่าป่าชายเลนถือว่ามีคุณค่าต่อทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอย่างมากทั้งที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย และแหล่งอาหารของสัตว์น้ำในชุมชนซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ L05 ที่ได้กล่าวว่า

“...ป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำอย่างดีของชุมชน สัตว์น้ำบางชนิดก็มาจากป่าชายเลน เพราะป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ สัตว์น้ำมาวางไข่ อาศัยเป็นที่หลบภัย เมื่อสัตว์น้ำเจริญเติบโตเต็มที่ก็พร้อมสู่ท้องทะเล...”

(L05, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

จะเห็นได้ว่าทรัพยากรป่าชายเลนมีความสำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ป่าชายเลนถือเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน สัตว์น้ำใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่ออยู่อาศัยในการเพาะพันธุ์ วางไข่ และอาศัยเป็นที่หลบภัย ซึ่งยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ P10 ชาวบ้านในชุมชนที่อาศัยอยู่บริเวณป่าชายเลนได้กล่าวว่า

“...ป่าชายเลนมีความสำคัญกับสัตว์น้ำในชุมชน เพราะป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน สัตว์น้ำอาศัยป่าชายเลนในชุมชนในการวางไข่...”

(P10, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนมีการกล่าวถึงความหลากหลายของทรัพยากรสัตว์น้ำในป่าชายเลน สัตว์น้ำเข้ามาอาศัยอยู่ในบริเวณป่าชายเลนในชุมชนมีหลากหลายชนิด เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา มีหลากหลายสายพันธุ์ ดังคำให้สัมภาษณ์ของ P02 ชาวบ้านในชุมชนที่อาศัยบริเวณติดป่าชายเลนได้กล่าวว่า

“...ในป่าชายเลนมีสัตว์น้ำจำนวนมาก พวกหอย ปู ปลา มีหมด หอยในป่าชายเลนก็มีหอยกัน ส่วนปูก็มีปูดำ และสัตว์น้ำอื่นๆ ก็จะมาอาศัยในป่าชายเลนป่าชายเลนก็เหมือนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำก่อนโตเต็มวัยและพร้อมลงสู่ทะเล...”

(P02, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2561)

จะเห็นได้ว่าทรัพยากรป่าชายเลนมีความสำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ไม่เพียงเท่านั้น ป่าชายเลนก็ยังมีคุณค่าต่อคนในชุมชนอีกด้วย เนื่องจากชาวบ้านโดยส่วนใหญ่ในชุมชนมักจะมีการเข้าใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในป่าชายเลน ป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน เป็นแหล่งที่ชุมชนใช้ทำมาหากิน ในการจับสัตว์น้ำเพื่อประกอบอาหารภายในครัวเรือนหรือค้าขาย

ทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชน ยังถือเป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้นักเรียนได้ศึกษาเรียนรู้ วิถีชีวิตของ สัตว์น้ำและพันธุ์พืชในป่าชายเลน เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน เป็นแหล่งยาสมุนไพรของคน ในชุมชนเป็นต้น และนอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนยังมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนในการทำ กิจกรรมต่างๆ เป็นต้น ดังคำให้สัมภาษณ์ของ L05 ที่ได้กล่าวว่า

“...ป่าชายเลนเป็นพื้นที่ที่คนในชุมชนใช้เป็นพื้นที่ประกอบอาชีพ ชาวบ้าน โดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงโดยการดักปูดำในป่าชายเลน หา หอย จับปลาบ้าง ชาวบ้านในชุมชนมีการทำประมงอาศัยการจับสัตว์น้ำใน ชุมชนเพื่อมาประกอบอาหาร และการประกอบอาชีพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว ...และนอกจากนี้เรายังใช้พื้นที่ป่าชายเลนในการทำกิจกรรมเพื่อสร้าง ความสัมพันธ์อันดีงามให้คนในชุมชนอีกด้วย เช่นการทำกิจกรรมปลูกป่า ชายเลนร่วมกับหน่วยงานที่เข้ามาทำกิจกรรม การทำกิจกรรมปลูกป่าชาย เลนร่วมกับชาวบ้านที่มีอาชีพหาหอย ดักปูดำ ทำการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และร่วมกิจกรรมกับโรงเรียน หรือหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนในการทำ กิจกรรมร่วมกัน...”

(L05, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

คำกล่าวดังกล่าวยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ L07 ที่มีความคิดเห็นตรงกันว่าทรัพยากรป่า ชายเลนมีความสำคัญต่อชาวบ้านในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนใช้ป่าชายเลนในการประกอบ อาชีพเพื่อเลี้ยงดูครอบครัว และทำกิจกรรมเอื้อสร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชน ดังคำกล่าว

“...ป่าชายเลนเป็นพื้นที่ที่ให้ชาวบ้านประกอบอาชีพ เพราะอาชีพหลักของ ชาวบ้านในชุมชนก็ประมงพื้นบ้าน อาชีพอื่นก็มีแต่ไม่มากส่วนใหญ่แล้ว ชาวบ้านจะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเพราะตำบลปากน้ำ ติดอ่าวปาก บารา และบางชุมชนก็อยู่ติดคลองปากบารา ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลน...”

(L07, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

และคำให้สัมภาษณ์ข้างต้นยังสอดคล้องกับ คำให้สัมภาษณ์ของชาวบ้านในชุมชน ที่มีการ กล่าวถึงการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนในชุมชนไม่เพียงใช้ในการประกอบอาชีพเท่านั้นป่าชายเลนใน ชุมชนยังเป็นพื้นที่ที่สร้างความสัมพันธ์ให้กับคนในชุมชนใช้พื้นที่ป่าชายเลนในการทำกิจกรรมต่างๆ ไม่ ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรวมกลุ่มชาวบ้านในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ และป่าชายเลนยังเป็น ศูนย์เรียนรู้ให้กับเด็กนักเรียนในชุมชนได้ไปศึกษา และทำกิจกรรมสอดคล้องกับคำกล่าวของ P09 ชาวบ้านในชุมชนที่ได้กล่าวว่า

“...ชาวบ้านอยู่กับทรัพยากรใช้ประโยชน์จากทรัพยากรได้หลากหลาย ทำเป็นอาชีพ และบริโภคภายในครัวเรือน ถ้าฤดูไหนไม่มีปลาก็สามารถหา หอย ดักปู มากินได้ นอกจากนี้ป่าชายเลนยังเป็นพื้นที่ที่ชุมชนใช้ในการทำ

กิจกรรมต่างๆ เช่นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การรวมกลุ่มดักปูดำเพื่อการอนุรักษ์ และป่าชายเลนยังเป็นศูนย์เรียนรู้ ให้เด็กๆ ได้ไปศึกษา ไปทำกิจกรรมต่างๆ อีกด้วย...”

(P09, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

เช่นเดียวกัน P14 ชาวบ้านในชุมชน ที่ได้มีการกล่าวถึงการเข้าร่วมกิจกรรมของชาวบ้านในงานอนุรักษ์ ดังคำกล่าว

“...สำหรับกิจกรรมที่จัดเกิดขึ้นในชุมชนพอมีกิจกรรมชาวบ้านก็ไปเข้าร่วม ถ้าเป็นกิจกรรมอนุรักษ์ป่าชายเลน จะมีทางหน่วยงานมาจัดให้ จะมีเฉพาะวันสำคัญ ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ และวันอื่นๆ ชาวบ้านก็ไปช่วยกันหลายคน ก็สนุกดี มีทั้งเด็กนักเรียน ชาวบ้านไปช่วยกัน...”

(P14, สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าทรัพยากรป่าชายเลนในชุมชนถือมีความสำคัญอย่างมากต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เนื่องจากป่าชายเลนเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้สัตว์น้ำสามารถอยู่รอดได้ ป่าชายเลนเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน ป่าชายเลนเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ป่าชายเลนเป็นที่หลบภัยของสัตว์น้ำ และป่าชายเลนเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ ป่าชายเลนไม่เพียงมีความสำคัญต่อสัตว์น้ำในชุมชนเท่านั้น ป่าชายเลนยังมีความสำคัญต่อคนในชุมชนอีกด้วยเนื่องจากชาวบ้านในชุมชนทำอาชีพประมงพื้นบ้านอาศัยการจับสัตว์น้ำ เพื่อมาประกอบอาชีพทางการประมง ในการนำมาค้าขายและบริโภคภายในครัวเรือน และเนื่องจากชาวบ้านในชุมชนและชาวบ้านบริเวณใกล้เคียงที่อาศัยอยู่บริเวณพื้นที่ป่าชายเลนก็มีการอาศัยการจับสัตว์น้ำในบริเวณป่าชายเลนในการทำมาหากิน ไม่ว่าจะเป็นการดักปูดำ จับปลา หาทอยในบริเวณป่าชายเลน เพื่อบริโภคภายในครัวเรือนและ เพื่อการค้าขาย นอกจากนี้ป่าชายเลนยังเป็นสถานที่ที่สร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มคนในชุมชน ให้เกิดกิจกรรมต่างๆ มากมาย ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมปลูกป่าชายเลน การจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และกิจกรรมอื่นๆ อีกมากมาย

1.1) ทรัพยากรแหล่งหญ้าทะเล หญ้าทะเลเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ รวมถึงพะยูน หญ้าทะเลสามารถบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรได้ ที่ไหนมีหญ้าทะเลก็ถือได้ว่าเป็นสถานที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ หญ้าทะเลเป็นพืชชั้นสูงที่เติบโตในบริเวณชายฝั่งทะเลน้ำตื้น เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว มีดอกและเมล็ด เจริญเติบโตบนท้องทะเลกระจายอยู่ตามชายฝั่ง หญ้าทะเลเป็นบริเวณที่มีความอุดมสมบูรณ์สูง มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศน์ป่าชายเลนและแนวปะการังใกล้เคียง อ่าวปากบารามมีพื้นที่ ที่เป็นหญ้าทะเลรวมทั้งสิ้นประมาณ 5 ไร่ โดยหญ้าทะเลมีความสำคัญต่อสัตว์น้ำเป็นอย่างมากเนื่องจากหญ้าทะเลเป็นที่อยู่อาศัย เป็นสถานที่วางไข่ เป็นที่หลบภัย และเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำในอ่าว ไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำเช่น พะยูนและเต่าจะหากินตามแนวหญ้าทะเล ปู ปลาเก๋า ใช้แนวหญ้าทะเลในการวางไข่ ปลาชนิดต่างๆ ปลาเก๋า ปลาทู ปลาจวด และลูกปลาชนิดต่างๆ ก็ใช้เป็นที่พักภัย หญ้าทะเลไม่เพียงแต่มีความสำคัญต่อสัตว์น้ำในอ่าวเท่านั้น หญ้าทะเลถือเป็นแหล่งที่มีความสำคัญต่อชาวบ้านทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชนอีกด้วย เนื่องจากชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์ใน

การจับสัตว์น้ำที่อาศัยบริเวณหญ้าทะเลต่อหลายรุ่น เพื่อการประกอบอาหารในครัวเรือนและเพื่อประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านจับสัตว์น้ำเพื่อการค้าขายเป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ G08 กล่าวว่

“...หญ้าทะเลในบริเวณอ่าวปากบาราจะมีแถวๆ หน้าเกาะลิตี มีประมาณราวๆ 5 ไร่ แนวหญ้าทะเลพอน้ำลงก็จะเห็นร่องรอยการกินอาหารของพะยูน เพราะพะยูนชอบหญ้าทะเล สัตว์น้ำอื่น ๆ บริเวณหญ้าทะเลก็มีบางชนิดก็อาศัยเป็นที่หลบภัยบ้าง หาอาหารบ้าง...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

หญ้าทะเลเป็นที่ที่สัตว์น้ำ ต่างๆ ชอบเข้าไปอาศัยอยู่ตามแนวหญ้าทะเล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ P04 และ P12 ชาวบ้านในชุมชน ที่ได้กล่าวว่

“...หญ้าทะเลในอ่าวปากบารามี แต่ก่อนมีพะยูนมากินเห็นร่องรอย เดี่ยวนี้คนเยอะพะยูนไม่ค่อยจะมาให้เห็นแล้ว แหล่งหญ้าทะเลสัตว์น้ำชอบอาศัยอยู่ พวกกุ้ง ปู ปลา มีหมด อยู่ตามหญ้าทะเล...”

(P04, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P12 ที่ได้กล่าวว่

“...หญ้าทะเลในอ่าวปากบารามีแถวเกาะลิตี หญ้าทะเลเป็นแหล่งอาหารของพะยูน ส่วนแนวหญ้าทะเลก็เป็นที่หลบภัยของสัตว์น้ำ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำจำพวกปลา และสัตว์น้ำอื่นๆ ก็ไปอาศัยอยู่ เป็นที่หลบซ่อน...”

(P12, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G05 ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของสัตว์น้ำในแหล่งหญ้าทะเล และได้พูดถึงสภาพทรัพยากรหญ้าทะเลในชุมชนยังคงอุดมสมบูรณ์ ดังคำกล่าวว่

“...หญ้าทะเลเป็นแหล่งหลบซ่อนเป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำอื่นๆในกอหญ้า เช่นพวกหมึกกระดอง หมึกคางคก ปูเล็กๆ ปูทหารราชินี ก็วางไข่ตามแนวหญ้าทะเล และหญ้าทะเลเป็นแหล่งอาหารของพะยูน ที่ไหนมีพะยูนที่นั่นยังถือว่ายังอุดมสมบูรณ์ไม่มีการบุกรุก ทำลาย ที่นี้มีเยอะ มีแถวๆหน้าเกาะลิตีไปจนถึงเกาะหัวหิน หญ้าทะเลช่วยเพิ่มออกซิเจนในน้ำ และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำอีกด้วย...”

(G05, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าหญ้าทะเลในบริเวณอ่าวปากบารา ถือเป็นแหล่งหญ้าทะเลที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์อยู่ ชาวบ้านพบแหล่งหญ้าทะเลบริเวณหน้าเกาะลิตี มีประมาณราวๆ 5 ไร่ หญ้าทะเลถือเป็นสถานที่ ที่มีความสำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นอย่างมาก หญ้าทะเลสามารถ เป็นทั้ง

แหล่งอาหาร เป็นสถานที่วางไข่ เป็นสถานที่ ที่สัตว์น้ำในอ่าว ใช้เป็นที่หลบภัยเป็นต้น ชาวบ้านสามารถพบเห็นหญ้าทะเลได้ในช่วงของน้ำลด และบริเวณแหล่งหญ้าทะเลชาวบ้านมักจะพบเห็นพะยูน หรือเต่าทะเล ขึ้นมากินหญ้าทะเล ในช่วงของน้ำลดชาวบ้านยังพบว่ามีการกินของพะยูน และเต่าทะเลอีกด้วย เนื่องจากแหล่งหญ้าทะเลถือเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญของพะยูน และเต่าทะเล เลยก็ว่าได้ หญ้าทะเลไม่เพียงมีความสำคัญต่อระบบนิเวศสัตว์น้ำอย่างเดียว ทรัพยากรแหล่งหญ้าทะเลก็ถือเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญต่อคนในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านอาศัยการจับสัตว์น้ำบริเวณหญ้าทะเลในการทำมาหากิน ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแหล่งหญ้าทะเลนอกจากหญ้าทะเลถือว่ามี ความสำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปากบารา เพราะหญ้าทะเลเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ เป็นที่ผสมพันธุ์และที่วางไข่ของสัตว์น้ำ เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นที่หลบภัยของสัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา ฯลฯ หญ้าทะเลช่วยเพิ่มออกซิเจนในน้ำ และหญ้าทะเลก็มีความสำคัญในด้านอื่นๆต่อชุมชน เช่น หญ้าทะเลช่วยป้องกันการพังทลายของชายฝั่งทะเล หญ้าทะเลช่วยลดความรุนแรงของกระแสน้ำ และหญ้าทะเลยังเป็นแหล่งที่สามารถเพิ่มรายได้ให้กับคนในชุมชน และไม่เพียงเท่านั้นหญ้าทะเลจะเป็นเครื่องบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรในอ่าวปากบาราอีกด้วย

1.2) ทรัพยากรแนวปะการัง แนวปะการัง เป็นสัตว์ทะเลชนิดหนึ่ง ที่ไม่มีกระดูกสันหลัง มีโครงสร้างภายนอกเป็นหินปูน จะมีตัวปะการัง เรียกว่า โพลิป มีลักษณะเป็นถุงอ่อนนิ่มขนาดเล็ก เมื่อมีอยู่จำนวนมากจะก่อตัวเป็นแนวปะการัง แนวปะการังช่วยป้องกันชายฝั่งจากการกัดเซาะของคลื่นและกระแสน้ำโดยตรงจากทะเล แนวปะการังเป็นแหล่งอาหารของมนุษย์และยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชนานาชนิด ที่อาศัยอยู่เฉพาะในแนวปะการัง เช่น สัตว์ไม่มีกระดูกสันหลัง ได้แก่ ปลาหมึก หอย กุ้ง และปลิงทะเล เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G04 ได้กล่าวถึงความสำคัญของแนวปะการัง ดังคำกล่าว

“...ปะการังเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนสัตว์น้ำจะเข้ามาวางไข่ในปะการังเป็นสถานที่หลบภัยได้เป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อนโตเต็มที่ก็จะเริ่มออกสู่มหาสมุทรต่อไป และมาเป็นอาหารให้คนในชุมชนต่อไป ถือได้ว่าจุดเริ่มต้นของสัตว์น้ำในทะเลก็มาจากแนวปะการังคล้ายๆ กับป่าที่ให้สัตว์ป่าอาศัย และถือได้ว่าปะการังเป็นทรัพยากรที่สำคัญแต่น้อยคนที่จะเข้าถึงแต่มันเป็นประโยชน์มหาศาลในการที่จะผลิตแหล่งอาหารของโลกเลยก็ว่าได้...”

(G04, สัมภาษณ์ 7 กันยายน 2561)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของ P06 และ P05 ชาวบ้านในชุมชน ที่ได้กล่าวถึงแนวปะการังในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...มีปะการังหลากสี สวยงาม สัตว์น้ำ ชอบเข้าไปอาศัยเป็นที่หลบซ่อนสัตว์ตัวใหญ่ๆ ที่จะมากิน แนวปะการังมีทั้งที่เป็นธรรมชาติ และปะการังเทียมที่เขามาทำไว้...”

(P06, สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2561)

และนอกจากนี้คำกล่าวดังกล่าวก็ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P05 ชาวบ้านในชุมชน ที่ได้กล่าวในประเด็นเดียวกันเกี่ยวกับแนวปะการังในชุมชน ดังคำกล่าวที่ว่า

“...มีปะการังหลากสี มีสัตว์น้ำเข้าไปอาศัยอยู่ มีปลาก็มีจะเข้าไปหลบอยู่ในปะการัง...”

(P05, สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2561)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G03 ได้กล่าวถึงความสำคัญของปะการังต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“...ปะการังเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญต่อสัตว์น้ำ การเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศทางน้ำจะทำให้สัตว์น้ำหน้าดินถูกทำลายและมีการเปลี่ยนแปลงที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เช่น การขุดลอก ซึ่งการขุดลอกจะส่งผลให้ทำลายสัตว์ใต้ดินซึ่งเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำ แนวปะการังช่วยป้องกันชายฝั่งจากการกัดเซาะของคลื่นตามธรรมชาติและกระแสน้ำ และแนวปะการังเป็นแหล่งหลบภัยของสัตว์น้ำ...”

(G03, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าแนวปะการังมีประโยชน์ในหลากหลายด้าน ทั้งช่วยป้องกันชายฝั่งจากการกัดเซาะของคลื่นตามธรรมชาติและกระแสน้ำ แนวปะการังเป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านอาศัยการจับสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่บริเวณแนวปะการัง แนวปะการังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ แนวปะการังเป็นแหล่งหลบภัยของสัตว์น้ำ ดังนั้นแนวปะการังจึงถือเป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อสัตว์น้ำและต่อคนในชุมชน เนื่องจากแนวปะการัง มีประโยชน์ต่อคนในชุมชนเพื่อการอุปโภค บริโภค สัตว์น้ำที่อาศัยตามแนวปะการังในบริเวณอ่าวปากบารา เพราะชาวประมงพื้นบ้านได้ใช้ประโยชน์ในการจับสัตว์น้ำ เพื่อบริโภค และค้าขาย รวมถึงสัตว์น้ำทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีความจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของคนในชุมชนและคนในประเทศอีกด้วย หากไม่มีที่หลบภัยของสัตว์ สัตว์น้ำก็มีสิทธิที่จะรอดน้อยกว่าที่ควร ก็จะส่งผลต่อชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนต่อไป

1.3) ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน อ่าวปากบาราถือเป็นแหล่งหม้อข้าวหม้อแกงของคนในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน อาศัยการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภคภายในครัวเรือน และการค้าขาย โดยในอ่าวปากบารา มีความอุดมสมบูรณ์ ทำให้มีสัตว์น้ำหลากหลายชนิดที่โดดเด่น ไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำทางเศรษฐกิจ และสัตว์น้ำอื่นๆ ซึ่งสัตว์น้ำจำพวกปลา ได้แก่ ปลาทู ปลาหลังเขียว ปลาอินทรี ปลาเก๋า ปลากระบอก ปลาหลังเหลือง ปลาทราย ปลาจวด ปลากระบอก เป็นต้น และสัตว์น้ำจำพวกอื่นๆ ได้แก่ กุ้งแชบ๊วย ปูม้า และปลาหมึก เป็นต้น โดยชาวบ้านจะออกทำการประมงตามฤดูกาลของสัตว์น้ำแต่ละชนิด และนอกจากสัตว์น้ำในอ่าวปากบารา พบว่ามีสัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลน และชายหาด ได้แก่ สัตว์น้ำจำพวกหอย ไม่ว่าจะเป็น หอยเสียบ หอยก้น หอยหนาม หอยตลับ หอยแครง หอยนางรม หอยตะเกาหรือหอยท้ายเกา เป็นต้น และปูดำ ซึ่งชาวบ้านในชุมชนโดยเฉพาะ สตรี และเด็ก จะนิยมไปหาเก็บหอย มากกว่าการจับ

สัตว์น้ำประเภทอื่นๆ เนื่องจากมีจำนวนมากและหาได้ตลอดทั้งปี ส่วนเครื่องมือและอุปกรณ์และก็หาได้ง่าย ก็จะมี ลอบ มีด เหล็ก หรือช้อน ไม้ขีดหรือเชียวหอยขึ้นมา บางคนหาเพื่อมาประกอบอาหารในครัวเรือน บางคนก็จะทำเป็นอาชีพ โดยการหาเพื่อการค้าขายเป็นต้น จะเห็นได้ว่าทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปากบารามีสัตว์น้ำหลากหลายชนิด ซึ่งอ่าวปากบารามีสัตว์น้ำให้จับได้ตลอดทั้งปี ชาวบ้านในชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบารา ที่หลากหลายเพื่อตอบสนองความต้องการของคนในชุมชน จากการสัมภาษณ์พบว่าชาวบ้านให้คำยืนยันว่าทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบารามีประโยชน์ต่อคนในชุมชน พื้นที่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านดังกล่าวทำให้สัมภาษณ์ A02 ได้กล่าวถึงความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำในชุมชนกับการประกอบอาชีพหลักของชุมชนดังกล่าว

“...อาชีพหลักของชาวบ้านคือการทำประมงพื้นบ้าน การทำประมงพื้นบ้านของชาวบ้านแสดงระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางทะเล มีสัตว์น้ำให้จับตลอดทั้งปี...”

(A02, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ A01 ได้มีการกล่าวถึงอาชีพหลักของชุมชนกับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ดังคำกล่าว

“...ทรัพยากรสัตว์น้ำเป็นประโยชน์โดยตรงอยู่แล้วกับชาวประมงพื้นบ้าน เมื่อสัตว์น้ำในอ่าวมากขึ้นชาวประมงพื้นบ้านก็ได้ออกไปทำมาหากิน ก็มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นปัจจัยหลักที่สอดคล้องกันโดยตรง ถ้ามีทรัพยากรมาก รายได้ของชาวบ้านที่ทำประมงก็ยิ่งเพิ่มมากขึ้น เพราะอาชีพหลักของคนในชุมชนคือประมงพื้นบ้านโดยส่วนใหญ่ เพราะว่าเป็นพื้นที่ที่ติดกับทะเล ส่วนเกษตรกร ไร่นาก็เป็นส่วนน้อย แต่รายได้หลักจริง ๆ ของคนในชุมชนก็คือด้านการทำประมงขายนี้แหละ...”

(A01, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G02 ที่ได้กล่าวถึงเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์ของชุมชนจากทรัพยากรสัตว์น้ำในการประกอบอาชีพ ที่ได้กล่าวว่า

“...อ่าวปากบาราเป็นที่ทำมาหากินของชาวประมงพื้นบ้านเรือขนาดเล็ก ในการทำประมง อาศัยการจับสัตว์น้ำในชุมชนในการทำมาหากิน ทำเป็นอาชีพ ชาวบ้านในตำบลปากน้ำโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านประมาณ 90% อาศัยทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวในการเลี้ยงดูครอบครัว...”

(G02, สัมภาษณ์ 4 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้อ่าวปากบารายังพบทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนมากมายหลายชนิด เนื่องจากอ่าวปากบาราเป็นอ่าวเปิด เป็นพื้นที่ที่มีฐานทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ ที่ก่อให้เกิดแหล่งอาหารและแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ มีทั้ง ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล และแหล่งปะการังทั้งปะการังธรรมชาติและปะการังเทียม อ่าวปากบาราเป็นอ่าวเปิด ทำให้สัตว์น้ำที่อาศัยอยู่ในอ่าวมีการอพยพ เคลื่อนย้ายไปตามสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ทำให้อ่าวปากบารามีสัตว์น้ำให้จับตลอดทั้งปี ตามฤดูกาลของสัตว์น้ำแต่ละชนิด ไม่ว่าจะเป็นสัตว์น้ำทางเศรษฐกิจซึ่งถือว่าเป็นสัตว์น้ำที่มีจำนวนมากในอ่าวปากบารา สัตว์น้ำเศรษฐกิจจำพวก กุ้ง หอย ปู ปลา ปลาหมึก พบว่าในอ่าวปากบารามีจำนวนมาก และสัตว์น้ำทางการประมงชนิดอื่น ๆ ดังคำกล่าวของ A01 ได้กล่าวไว้ว่า

“...คือในอ่าวปากบารานี้เป็นพื้นที่ที่เป็นอ่าว ทรัพยากรสัตว์น้ำจะมีหลากหลายชนิดแต่ที่โดดเด่นก็เป็น พวกกุ้งหอยหรือเป็นจำพวกปลาขนาดเล็กซึ่งปลาทุเป็นปลาเศรษฐกิจของท้องถิ่นอยู่แล้ว...”

(A01, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ L02 ได้กล่าวถึงทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนที่มีจำนวนมาก คือ สัตว์น้ำทางเศรษฐกิจ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา ปลาหมึก และอื่นๆ มีตามฤดูกาลของสัตว์น้ำแต่ละชนิด ดังคำกล่าว

“...สัตว์น้ำในอ่าวปากบาราที่โดดเด่นก็เป็นสัตว์น้ำทางเศรษฐกิจโดยส่วนใหญ่ เพราะในอ่าวปากบารามีเยอะ มีปลาทุ ปลาลัง มีกุ้ง มีปู มีหอย มีประจำทุกฤดูกาล เป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน...”

(L02, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับบทสัมภาษณ์ของสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆ ที่ได้พูดถึงสัตว์น้ำในอ่าวที่โดดเด่นคือ สัตว์น้ำทางเศรษฐกิจ และสัตว์น้ำอื่น ๆ ในอ่าวปากบาราถือว่ามีเกือบทุกชนิด ดังคำกล่าวของ P11 และคำกล่าวของ G03 ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“...ในอ่าวปากบารามีสัตว์น้ำเกือบทุกชนิด สัตว์น้ำเศรษฐกิจมีกุ้งแชบ๊วย ปลาทุ ปลาอินทรี ปลากระพง ปลาเก๋า มีเยอะมีครบมีตามฤดูกาล...”

(P11, สัมภาษณ์ 4 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้ G03 ได้กล่าวไว้ว่าทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบารามีเกือบทุกชนิด และมีเพียงบางชนิดที่สาบสูญไป ดังคำกล่าว

“...สัตว์น้ำทุกชนิดที่ประเทศไทยมีมีในอ่าวปากบารา มีเพียงชนิดที่สาบสูญไป นอกนั้นมีทั้งหมดอย่างเช่น กุ้ง ปลา ปลาหมึก ที่หายก็จะเป็นนาที่ลูลา จักจั่นมันจะหายไปนี้อ่าวนี้...”

(G03, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

แต่ปัจจุบันทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบาราเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพแวดล้อม ในอดีตทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบารา มีความอุดมสมบูรณ์ในอ่าวปากบารา มีสัตว์น้ำเกือบทุกชนิด แต่ปัจจุบันทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปากบาราเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลของสัตว์น้ำ แต่ในขณะเดียวกันสภาพแวดล้อม กับการใช้ประโยชน์ของประชาชนในชุมชน ก็มีผลทำให้สภาพทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปากบาราเกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยเช่นกัน เช่น การขุดลอกเพื่อการสัญจรของเรือประมงพื้นบ้าน การจับสัตว์น้ำโดยไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากร การใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมายที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ แหล่งหญ้าทะเล และแนวปะการัง ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร และเป็นอยู่อาศัยของสัตว์น้ำ การจับสัตว์น้ำวัยอ่อน ไม่เพียงเท่านั้น การเข้ารุกกล้าเขตของเรือประมงพาณิชย์ หรือเรือไฟปั่น ในบริเวณอ่าวปากบาราทำให้สัตว์น้ำทุกชนิด ทำให้สัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาดติดเข้าไปด้วย ด้วยการทำประมงที่ไม่คำนึงถึงผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ ทำให้สัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบาราเริ่มมีจำนวนลดลงไปจากเดิม จากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทำให้ได้รับการยืนยันถึงการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปากบารา ดังคำกล่าวของ G07 ที่ได้กล่าวไว้ว่า

“...เมื่อก่อนเรือไฟปั่นรุกกล้าเข้ามาทำให้จับสัตว์น้ำทุกชนิด ตัวเล็กๆ ก็ติดไปด้วย มีการแบ่งแนวเขต ชาวบ้านลงซั้งกอทำให้สัตว์น้ำหลายชนิดที่เพิ่มขึ้น มาจากที่ไม่เคยเห็นได้เห็น ปลาที่หายไปจากอ่าวก็กลับมา 3-4 ชนิด สัตว์น้ำในสมัยก่อนมีความอุดมสมบูรณ์ แล้วก็หายไป ภายหลังจากที่ได้วางซั้งกอสัตว์น้ำที่เคยหายไปก็เริ่มมา ปลาที่กลับมาอยู่ในอ่าวนี้ ภายหลังจากที่วางซั้งกอก็มี เช่น ปลาอินทรี ปลาสำลี ปลาลาดากี่มัน...”

(G07, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G09 ที่ได้มีการกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนว่าสาเหตุที่ทำให้สัตว์น้ำลดลงเกิดจาก เรือประมงพาณิชย์ใช้อวนลากทรัพยากรได้น้ำ ทำให้ทรัพยากรอื่นๆ ติดไปด้วย และเกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรที่มีการทำประมงแบบไม่รับผิดชอบต่อทรัพยากรในชุมชน ดังคำกล่าว

“...ประชากรในชุมชนเพิ่มขึ้น ทำให้การจับสัตว์น้ำในชุมชน มีการจับสัตว์น้ำ มีอุปกรณ์ที่ทำลายล้างด้วยวิธีที่ทันสมัยมากขึ้น มีนายทุนเพิ่มมากขึ้น เรือพาณิชย์เพิ่มขึ้น แต่คนที่ทำงานอนุรักษ์มีเพียงประมงพื้นบ้าน พวกเรือพาณิชย์ไม่ทำอะไรมีแต่ทำอย่างเดียว ประมงพาณิชย์ใช้อวนลากทรัพยากร กลุ่มอนุรักษ์เป็นเพียงกลุ่มของชาวบ้าน...”

(G09, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P10 ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้สัตว์น้ำในชุมชนลดน้อยลง มากจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชน ทำให้ในชุมชนมีการทำประมงมากขึ้น และมีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้จำนวนสัตว์น้ำลดน้อยลงดังคำกล่าว

“...ช่วงที่เรือประมงพาณิชย์เข้ามาในเขตอ่าวปากบารา ทำให้สัตว์น้ำลดลง และอีกอย่างในอดีตทรัพยากรสัตว์น้ำมีมากกว่าเพราะคนเขาค่อยทำประมงด้วย การส่งออก ปู ปลา ก็ไม่ค่อยมี จะมีแค่จับเพื่อประกอบอาหารเท่านั้น แต่ก่อนในชุมชนมีประชากรไม่มาก เมื่อเทียบกับปัจจุบันประชากรเยอะทำให้สัตว์น้ำลดลง เพราะเขาหันมาทำประมงกันเยอะ ทำให้บางคนก็มีการใช้เครื่องมือประมงรูปแบบใหม่ๆ ที่ส่งผลต่อสัตว์น้ำ...”

(P10, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ P13 และคำกล่าวของ P04 ชาวบ้านในชุมชน ที่ได้กล่าวถึงการลดลงของจำนวนสัตว์น้ำเกิดจากการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชนดังคำกล่าว

“...สัตว์น้ำมีการเปลี่ยนแปลงไปตามประชากรในชุมชน ปัจจุบันประชากรเยอะ ก็จะทำให้สัตว์น้ำลดน้อยลงเป็นธรรมดา ทำให้สัตว์น้ำในชุมชนไม่เพียงพอต่อความต้องการของชาวบ้าน ก่อนหน้านี้สัตว์น้ำมีเยอะแต่ปัจจุบันค่อยๆลดน้อยลง...”

(P13, สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้คำกล่าวดังกล่าวข้างต้นยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P04 ชาวบ้านในชุมชนที่ได้กล่าวว่า

“...แต่ก่อนสัตว์น้ำมีมากคนไม่ค่อยมีแต่สมัยนี้ คนมีมากกว่าทำให้มีการใช้เครื่องมือที่หลากหลายส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ คนเยอะสัตว์น้ำเลยเหลือน้อย ปัจจุบันทรัพยากรลดลง แต่พอมีซั้งกอกก็ทำให้ดีขึ้น ชาวประมงพื้นบ้านสามารถไปตกปลาได้กินบ้าง...”

(P04, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2561)

ภายหลังจากที่ชาวบ้านได้รับผลกระทบจากการลดลงของจำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำทำให้ชาวบ้านตื่นตัวและมีการคิดหาแนวทางในการอนุรักษ์สัตว์น้ำให้จำนวนสัตว์น้ำในอ่าวเพิ่มขึ้นและกลับมาอุดมสมบูรณ์เหมือนเดิม ทางสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ สมาคมรักษ์ทะเลไทย ร่วมกับชุมชน จึงมีมติในการเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำด้วยการอนุรักษ์ ฟันฟู และป้องกัน จึงมีการทำกิจกรรมการวางซั้งกออ่าวปากบารา จากนั้นชาวประมงพื้นบ้านร่วมกลับกลุ่มต่างๆในชุมชน มีการทำข้อตกลงร่วมกัน ระหว่างชาวประมงพื้นบ้านกับ นายกสมาคมประมงพาณิชย์ ขอให้พื้นที่อ่าวปากบาราเป็นพื้นที่อนุรักษ์สัตว์น้ำ ภายหลังจากการกำหนดเขตพื้นที่อนุรักษ์สัตว์น้ำในอ่าวปากบารา รวมถึงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น กุ้ง หอย ปู ปลา รวมถึงการวางซั้งกอก และชาวบ้านในชุมชนก็ให้ความร่วมมือไม่จับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาดทำให้สัตว์น้ำในอ่าวปากบาราเริ่มมากขึ้น ชาวบ้านก็จับสัตว์น้ำได้เยอะขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ A01 ได้กล่าวว่

“...ตอนนี้ชาวบ้านในชุมชนก็ได้ รวมตัวกันในการที่จะช่วยการอนุรักษ์ เครื่องมือประมงในการที่จับสัตว์น้ำคือห้ามนำเครื่องมือประมงที่ทางกรมประมงได้ห้ามเช่น การทำโพงพาง การทำไซตัวหนอน ที่ว่าผิดหลักของ

กฎหมายของประมง ชาวบ้านก็ช่วยกันรวมกลุ่มดูแล ไม่ใช่เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย หรือเครื่องมือที่มีตาอวนขนาดเล็ก ที่ทำให้ทำลายลูกพันธุ์สัตว์น้ำที่ยังไม่ใหญ่ ซึ่งจะเป็นการที่ดีที่จะช่วยเพิ่มมูลค่าของสัตว์น้ำ ชาวบ้านได้ยึดกฎหมายของประมง ส่วนนี้ก็ชาวบ้านรวมตัวกันทั้งของตำบล และชาวบ้านมีการวาง ซั้งกอ ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ทำให้สัตว์น้ำในชุมชนเริ่มดีขึ้นไปจากเดิม...”

(A01, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ G02 ได้มีการกล่าวถึงการวางซั้งกอ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำทำให้สัตว์น้ำในอ่าวปากบาราซึ่งกิจกรรมดังกล่าวทำให้สัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบาราเริ่มชุกชุมมากขึ้นดังกล่าว

“...ตอนนี้มีการวางซั้งกอ ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ แล้วก็รณรงค์ห้ามจับสัตว์น้ำวัยอ่อน ก่อนหน้าที่ไม่มีกิจกรรมนี้ ไม่มีซั้งกอ ก็ต้องออกไปไกลๆ ก็เสียเวลา บางทีก็โดกลับมาบ้าง ไม่ได้บ้าง แต่พอมีซั้งกอก็ทำให้ดีขึ้น ก็สามารถไปตกปลาที่ซั้งกอได้ ทำให้การออกทำประมงไม่เสียเปล่า อย่างน้อยๆ ก็ มีปลาในซั้งกอ ไว้กินใครครัวเรือน...”

(G02, สัมภาษณ์ 4 สิงหาคม 2561)

จากสภาพทั่วไปของทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนที่ได้กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ชาวบ้านในชุมชน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล ได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำโดยตรง โดยการทำเป็นอาชีพ ในการจับสัตว์น้ำเพื่อการบริโภค และค้าขาย อาชีพประมงพื้นบ้านถือเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนที่มาพร้อมกับการก่อตั้งชุมชนจนปัจจุบันชาวบ้านในชุมชนก็ยังยึดการทำประมงเป็นอาชีพหลักของชุมชน มีการออกทำประมงตามฤดูกาลของสัตว์น้ำแต่ละชนิด ไม่ว่าจะเป็น อวนลอยประเภทต่างๆ อวนลอยประเภทต่างๆ อวนลอยปลาทุ อวนลอยปลาทราย อวนลอยปลาหลังเขียว อวนลอยกุ้ง อวนปู ตกเบ็ด ไซปู ลอบหมึก และอื่นๆ ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชาวบ้านสามารถจับสัตว์น้ำได้ตลอดทั้งปีสามารถเป็นเครื่องมือบ่งบอกถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวปากบาราว่ามีความอุดมสมบูรณ์สามารถทำการประมงได้ตลอดทั้งปี

จากผลการศึกษาการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน ตำบลปากน้ำ อำเภอลงู จังหวัดสตูล พบว่าทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อสัตว์น้ำในอ่าวปากบารา ได้แก่ ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล และแนวปะการัง ซึ่งทรัพยากรเหล่านี้เป็นฐานทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างมาก เนื่องจากสัตว์น้ำมีการใช้ทรัพยากรเหล่านี้ เป็นแหล่งอาหาร เป็นสถานที่วางไข่ และใช้เป็นพื้นที่ในการอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน ก่อนจะตัวเต็มวัยพร้อมจะเดินทางในมหาสมุทรต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้ทำให้คนในชุมชนมีการรวมกลุ่ม เพื่ออนุรักษ์ ป้องกัน ดูแล และฟื้นฟูทรัพยากร หากคนในชุมชนไม่มีการดูแลรักษา และหากไม่มีความตระหนัก ถึงความสำคัญของทรัพยากรชายฝั่งในบริเวณอ่าวปากบารา อาจจะทำให้ทรัพยากรชายฝั่งที่มีอยู่เกิดความเสื่อมโทรมลงได้ หากทรัพยากรชายฝั่งเหล่านี้เสื่อมโทรมลง ก็จะส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำในบริเวณอ่าว เนื่องจากสัตว์น้ำมักจะใช้ชีวิตอยู่หากพื้นที่ที่เป็นแหล่งอาหารเสื่อมโทรมลง และไม่มีพื้นที่วางไข่ หรือพื้นที่สำหรับอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน อาจจะทำให้โอกาส

รอดของสัตว์น้ำวัยอ่อนมีน้อย และหากสัตว์น้ำวัยอ่อนมีโอกาสรอดน้อยก็ส่งผลให้สัตว์น้ำในอ่าวลดลงตามไปด้วย หากทรัพยากรสัตว์น้ำลดลง ก็จะส่งผลกระทบต่อชาวประมงพื้นบ้านเช่นกัน เพราะชาวประมงพื้นบ้านใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำในอ่าวทำประมงเพื่อการยังชีพ ดังนั้นชาวบ้านจึงมีการรวมกลุ่มเพื่อการอนุรักษ์ ป้องกัน พื้นฟู ดูแลทรัพยากรให้มีความอุดมสมบูรณ์ไม่ให้ลดลงไปจากเดิมและให้คงอยู่ชุมชนต่อไป

2) กฎกติกาในการจัดการทรัพยากรในชุมชน

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ชาวบ้านบริเวณอ่าวปากบาราในหลายๆ ชุมชนได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ เพื่ออนุรักษ์ พื้นฟู และป้องกัน ทรัพยากรของชุมชนในหลากหลายวิธีการ เช่น การปลูกป่าชายเลน การตั้งเวรยามในการควบคุมการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนที่เกินกว่าความจำเป็น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ทั้งในป่าชายเลน และชายหาด การวางซั้งกอ ซั้งเชือก การทำธนาคารปูม้า การเปิดวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา และรวมถึงการตั้งเวรยามเพื่อการตรวจตราการใช้เครื่องมือประมงที่ผิดกฎหมายรวมถึงการรुक้าของเรือประมงพาณิชย์ ชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอละลุ จังหวัดสตูล มีการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณปากบารา อำเภอละลุ จังหวัดสตูล มีการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำทางการประมงของชาวประมงพื้นบ้านในหลากหลายรูปแบบ เช่น 1) การจัดทำซั้งกอหรือบ้านปลา เพื่อให้ปลาได้เข้าไปอาศัยใช้ประโยชน์จากซั้งกอที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยชุมชนมีการกำหนดกฎกติกาในการใช้ซั้งกอร่วมกัน มีการทำข้อตกลงร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากซั้งกอในชุมชน 2) การจัดตั้งธนาคารปูม้า เพื่อเพิ่มเป็นการเพิ่มประชากรปูม้าในชุมชน โดยมีการนำปูม้าไข่นอกกระดองจากชาวประมงพื้นบ้านนำมาฝากธนาคารปูเพื่อให้แม่พันธุ์ปูได้ฟักไข่จากนั้นก็ปล่อยลูกปูลงทะเลต่อไป 3) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ในการเพิ่มประชากรสัตว์น้ำชาวบ้านร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในชุมชนมีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เช่น พันธุ์ปู พันธุ์ปลา พันธุ์กุ้ง และหอย เป็นต้น และ 4) ร้านคนจับปลา เป็นการจัดการโดยใช้กฎกติกาของร้าน ซึ่งร้านคนจับปลาเป็นการจัดผลผลิตของชาวประมงพื้นบ้าน และเป็นการควบคุมการทำประมงที่ผิดกฎหมายโดยการกำหนดกฎกติกาที่เกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน จากจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำดังกล่าวในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำสามารถอธิบาย ได้ดังนี้

2.1) กฎกติกาในการใช้ประโยชน์ร่วมกันบริเวณซั้งกอ (บ้านปลา) ในการวางซั้งกอหรือบ้านปลาชาวบ้านมีการทำข้อตกลงร่วมกันในการใช้ประโยชน์จากซั้งกอ ซึ่งรายละเอียดกฎและข้อตกลงในการใช้ประโยชน์จากบริเวณซั้งกอมีดังนี้

- ไม่ใช้ล้อมวนทุกชนิดในลักษณะล้อมซั้งกอเพื่อป้องกันการจับสัตว์น้ำบริเวณซั้งกอจำนวนมากเกินไป
- ไม่ใช้เครื่องปั่นไฟที่มีการปั่นไฟด้วยเครื่องกำเนิดไฟฟ้าทุกชนิด บริเวณซั้งกอกลางวันแต่ใช้ไฟ แสงสว่างจากแบตเตอรี่หรือเพื่อให้แสงสว่างบนเรือ
- ไม่ใช้เครื่องมือกระทุ้งน้ำหรืออื่นใด ที่มีลักษณะคล้ายกันเพื่อวัตถุประสงค์ ไล่ต้อนสัตว์น้ำ กระทำต่อสัตว์น้ำในบริเวณซั้งกอ
- ไม่ใช้เครื่องมืออื่นใดที่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้ใช้ในเขตทะเลชายฝั่ง

- จะใช้เบ็ดตกปลาเพียงอย่างเดียวในบริเวณซั้งกอบ้านป่าเพื่อให้การใช้ประโยชน์จากสังคมเป็นไปอย่างยั่งยืน ห้ามการใช้เบ็ดทำประมงเพื่อการอื่นเช่น การใช้เบ็ดตกปลา เจริญพาณิชย์หรือการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์

- กำหนดมีขอบเขตในการจัดการที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำอย่างยั่งยืน ในข้อกำหนด 1-5 ในรัศมี 200 เมตรรอบซั้งกอ

ซึ่งที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับคำกล่าวของ G08 ที่ได้กล่าวถึงกฎกติกาที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์จากซั้งกอในชุมชน ดังคำกล่าว

“...ทุกคนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์บริเวณซั้งกอได้ แต่ต้องทำตามกฎกติกาที่มีการทำข้อตกลงร่วมกัน คือห้ามใช้เครื่องมือประมงชนิดอื่น ๆ นอกจากเบ็ดตกปลาในบริเวณซั้งกอ ห้ามใช้อวน ห้ามล้อมปลา และเครื่องมืออื่นๆ ที่สามารถจับสัตว์น้ำบริเวณซั้งกอได้คราวละมากๆ เพื่อเป็นการป้องกันให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึง...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G01 ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับกฎกติกาในการในการใช้ประโยชน์ร่วมกันจากซั้งกอในชุมชน มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันเพื่อการใช้ประโยชน์ที่ทั่วถึงและไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม ดังคำกล่าว

“...ซั้งกอมีกฎกติกา การเข้าใช้ประโยชน์ในบริเวณซั้งกอต้องคำนึงถึงผลที่ตามมา เช่น ห้ามใช้เครื่องมือประมงประเภทอื่นๆ เช่น อวนล้อม และอื่นๆ อนุญาตใช้ได้เฉพาะเบ็ดตกปลา เพื่อป้องกันไม่ให้จับสัตว์น้ำในปริมาณที่มากเกินไป เพื่อให้ชาวบ้านคนอื่นๆ ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ร่วมกัน...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่ากิจกรรมการวางซั้งกอมีการกำหนดกฎกติกาในการใช้ประโยชน์เพื่อไม่ให้การใช้ประโยชน์ดังกล่าวได้รับผลกระทบต่อทรัพยากรอื่น ๆ ในชุมชน ทำให้มีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในการใช้ประโยชน์บริเวณซั้งกอโดยมีการกำหนดกฎการใช้ประโยชน์บริเวณซั้งกอ ต้องไม่ใช้อวนล้อมทุกชนิดเพื่อป้องกันการจับสัตว์น้ำบริเวณซั้งกอจำนวนมากเกินไป ไม่ใช้เครื่องปั่นไฟบริเวณซั้งกอ ไม่ใช้เครื่องมือกระทุ้งน้ำหรือเครื่องมือที่ใช้ไล่ต้อนสัตว์น้ำในบริเวณซั้งกอ และต้องไม่ใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย จะอนุญาตให้ใช้เบ็ดตกปลาเพียงอย่างเดียวในบริเวณซั้งกอเพื่อให้การใช้ประโยชน์จากซั้งกอเป็นไปอย่างยั่งยืน และห้ามการใช้เบ็ดทำประมงเพื่อการอื่นเช่น การใช้เบ็ดตกปลาเชิงพาณิชย์หรือการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์

2.2 กฎกติกาของวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา ร้านคนจับปลามีการกำหนดกฎกติการ้านคนจับปลาเพื่อการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยมีการกำหนดกฎกติกาในการจำหน่ายดังนี้

- ชาวประมงพื้นบ้านต้องมีทะเบียนเรือในการทำประมงพื้นบ้าน
- ชาวบ้านที่จะนำสัตว์น้ำมาจำหน่ายให้กับทางร้านต้องเป็นสมาชิกสมาคมชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำ โดยสมาชิกจะต้องประกอบไปด้วยคุณสมบัติตามกฎข้อบัญญัติของสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ ที่ วิเชียร งามสมัน ผู้ร่าง และอัสรีย์ หมื่นหวัง ประธานสมาคมได้มีการร่างข้อบังคับของสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ ซึ่งชาวประมงพื้นบ้านต้องมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ 1) เป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว 2) เป็นผู้มิพหุติกรรมเรียบร้อย 3) เป็นผู้ที่ไม่เป็นโรคที่ส่งคมรังเกียจ 4) ไม่ต้องคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้เป็นบุคคลล้มละลายหรือบุคคลไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถหรือต้องโทษจำคุก ยกเว้นความผิดฐานประมาทหรือลหุโทษการต้องพิพากษาของศาลถึงที่สุดในกรณีดังกล่าวจะต้องเป็นในขณะที่สมัครเป็นสมาชิกหรือในระหว่างที่เป็นสมาชิกของสมาคมเท่านั้น 5) ไม่เป็นผู้ประกอบอาชีพประมงโดยใช้เครื่องมือประมงที่ทำลายล้างทรัพยากรธรรมชาติหรือละเมิดระเบียบที่ชุมชนกำหนดขึ้น

- ไม่ใช่เครื่องมืออื่นใดที่กฎหมายกำหนดห้ามมิให้ใช้ในเขตทะเลชายฝั่ง
- ไม่ทำผิดกฎกติกาในการจับสัตว์น้ำบริเวณซั้งกอ ตามที่กล่าวข้างต้นในข้อ 1-6 ของข้อตกลงในการใช้ซั้งกอ

- เป็นผู้ที่สนใจและร่วมกิจกรรมด้านการอนุรักษ์อย่างสม่ำเสมอ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ เช่น ไม่จับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาด ไม่ใช้อวนที่มีตาอวนขนาดเล็กเกินไปในการจับสัตว์น้ำ

จากข้อมูลข้างต้นสอดคล้องกับคำกล่าวของ G06 ที่ได้กล่าวถึงกฎกติกาของร้านคนจับปลา ดังคำกล่าว

“...ร้านคนจับปลามีกฎกติกาที่อยู่ ทางร้านคนจับปลาให้ราคาที่เป็นธรรมต่อชาวประมงพื้นบ้าน โดยชาวประมงพื้นบ้านมีสิทธิในการกำหนดเองได้โดยไม่ต้องผ่านพ่อค้าคนกลาง แต่ชาวประมงพื้นบ้านที่สามารถขายสัตว์น้ำให้ร้านคนจับปลาจะต้องเป็นชาวประมงพื้นบ้านที่เป็นสมาชิกของร้านคนจับปลาเท่านั้น ซึ่งในการเป็นสมาชิกร้านคนจับปลาก็มีเงื่อนไขเพื่อที่จะให้สัตว์น้ำที่ได้ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ต้องจดทะเบียนเรือ ต้องไม่ใช่เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย ไม่ทำผิดกฎของซั้งกอ ห้ามใช้เครื่องมือต่างๆ นอกจากเบ็ดตกปลา บริเวณซั้งกอ ต้องเป็นสมาชิกสมาคมชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำ และที่สำคัญต้องเป็นผู้ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านการอนุรักษ์... สำหรับแพร่ปลาในชุมชนก็สามารถนำสัตว์น้ำมาขายให้กับร้านคนจับปลาได้ แต่สัตว์น้ำที่ได้ต้องมาจากเรือประมงที่ไม่ทำผิดกฎหมาย ไม่ใช่เครื่องมือผิดกฎหมาย ไม่ใช่ฟอร์มาลีน ไม่ทำผิดกฎซั้งกอเป็นต้น...”

(G06, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2561)

และยังได้รับการยืนยันจาก G08 ว่าร้านคนจับปลาที่มีกฎกติกาที่ใช้ร่วมกันและยังได้มีการกล่าวถึงการให้ราคาสัตว์น้ำทางการประมงของร้านคนจับปลาที่ให้ราคาที่เป็นธรรมแก่ชาวประมงพื้นบ้านดังกล่าวที่ได้กล่าวว่า

“...ชาวประมงพื้นบ้านที่จะขายสัตว์น้ำให้ร้านคนจับปลาต้องเป็นเรือประมงที่ไม่ใช่เครื่องมือผิดกฎหมาย ต้องเป็นสมาชิกร้านคนปลา แพรปลาที่มาขายให้กับร้านคนจับปลาได้ แต่สัตว์น้ำที่ได้ต้องมาจากเรือประมงที่ไม่ใช่เครื่องมือผิดกฎหมาย ร้านคนจับปลาให้ราคาที่สูงกว่า เพราะบางทีพ่อค้าคนกลางก็มีการกดราคา...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าทางวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลาก่อตั้งขึ้นเพื่อให้ชาวประมงพื้นบ้านได้มีทางเลือกในการขายสัตว์น้ำทางการประมงของตนเอง ตนเองสามารถกำหนดราคาสินค้าได้ โดยการขายให้กับร้านคนจับปลาจะไม่ผ่านพ่อค้าคนกลางและจะไม่เกิดปัญหาการกดราคา เนื่องจากผู้บริหารหรือผู้ที่ดูแลร้านคนจับปลาคือชาวบ้านในชุมชน โดยวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลาจะอยู่ในความดูแลของสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากบารา ก่อตั้งขึ้นภายใต้มาตรฐานและเงื่อนไขของบลูแบรนต์ ดังนั้นสินค้าที่ส่งผ่านเครือข่ายร้านคนจับปลาจึงเป็นสินค้าที่ได้มาโดยไม่มีการทำลายทรัพยากรและยังมีส่วนช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรในอ่าวตามวิถีชุมชนอีกด้วย

2.3) กฎกติกาของธนาคารปูม้า ธนาคารปูม้าจะไม่มีกฎกติกาแต่เพียงชาวบ้านในชุมชนมีการรณรงค์เท่านั้น เช่น การรณรงค์ไม่จับปูม้าที่ยังไม่ได้ขนาด รณรงค์ห้ามซื้อปูม้าที่มีขนาดเล็ก การรณรงค์ให้ชาวประมงพื้นบ้านไม่จับแม่พันธุ์ปูม้า หรือหากได้มาให้นำไปฝากธนาคารปู เพื่อให้แม่พันธุ์ปูวางไข่จึงให้มารับคืน และการปล่อยพันธุ์ปูม้าเพื่อเพิ่มประชากรปูม้าในอ่าวปากบาราซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G01 ที่ได้กล่าวเกี่ยวกับข้อตกลง การรณรงค์ เรื่องปูม้าในอ่าวปากบารา ดังคำกล่าว

“...ธนาคารปูม้าจะไม่มีกฎกติกาเพียงเรามาช่วยกันสร้างข้อตกลงรณรงค์ให้ชาวบ้านในชุมชนนำปูม้ามาฝากธนาคารปู เพื่อไม่ให้ปูม้าในอ่าวปากบาราหายไป เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนมีกินไปตลอดไปยังรุ่นต่อไป...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G07 ที่ได้กล่าวถึงการลดลงของจำนวนปูม้า ในบริเวณอ่าวปากบาราในปัจจุบัน ดังนั้นการลดลงของจำนวนปูม้าในอ่าวปากบาราจึงทำให้ชาวบ้านมีการรวมตัวกันเพื่อหาทางอนุรักษ์ให้ยั่งยืนต่อไปดังคำกล่าว

“...ปัจจุบันปูม้าในบริเวณอ่าวปากบาราลดลงมาก ทำให้ชุมชนร่วมกันก่อตั้งธนาคารปูม้า และร่วมกันรณรงค์ห้ามจับปูม้า ที่มีไข่นอกกระดอง

หากจับมาให้เข้าไปฝากธนาคารปู และห้ามจับปูม้าที่ได้ขนาด เพื่อให้ปู
ม้ายังคงอยู่ไปจนถึงรุ่นต่อไป...”

(G07, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าธนาคารปูม้าก่อตั้งขึ้นเพื่อการอนุรักษ์ปูม้าในบริเวณอ่าวปากบารา โดยธนาคารปูม้าจะไม่มีกฎกติกา ไม่มีเงื่อนไข แต่ธนาคารปูม้าเป็นเพียงกิจกรรมหนึ่งที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการอนุรักษ์และฟื้นฟูปูม้าในบริเวณอ่าวปากบาราโดยการ รณรงค์ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น การรณรงค์ไม่จับ-ไม่รับซื้อปูม้าที่ยังไม่ได้ขนาด รณรงค์ให้ใช้อวนจับปูม้าให้ถูกวิธีใช้อวนที่มีขนาดกว้าง รณรงค์ไม่จับปูไข่นอกกระดอง และรณรงค์ให้มีการฝากปูม้าที่มีไข่นอกกระดองให้กับธนาคารปูม้า ซึ่งทั้งหมดนี้เกิดขึ้นจากการรวมตัวของชุมชนโดยมีการสร้างข้อตกลงร่วมกันในชุมชน และกิจกรรมดังกล่าวชุมชนเป็นผู้บริหารจัดการเองทั้งสิ้น เป็นการจัดกรทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนโดยชุมชนมีส่วนร่วมในทุกๆขั้นตอน

2.4) กติกาการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเป็นกิจกรรมหนึ่งที่ชุมชนจัดขึ้นในทุกๆปี เป็นกิจกรรมที่ไม่มีกฎกติกาที่เป็นแบบแผน แต่มีเพียงการรณรงค์และการให้ความรู้แก่ชาวบ้านในชุมชน เช่นเดียวกับธนาคารปูม้า มีการรณรงค์ไม่จับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาด ไม่ใช้ตาอวนที่ได้ขนาดตามที่กฎหมายวางไว้ ไม่ใช้เครื่องมือที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งการรณรงค์ในแบบที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นการอนุรักษ์แบบวิถีชุมชน คือการไม่จับสัตว์น้ำวัยอ่อนที่ยังไม่ได้ขนาด เช่นการรณรงค์ไม่จับ ไม่รับซื้อ ปูม้าขนาดเล็ก ไม่จับไม่รับซื้อหอยขนาดเล็ก รวมถึงการใช้เครื่องมือต่างๆ ซึ่งจะต้องไม่ให้ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เช่นใช้ตาอวนตามที่กฎหมายกำหนด และผูกอวนให้ถูกวิธี ไม่ใช้เครื่องมือลากหอย เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ P10 ที่ได้กล่าวว่า

“...กิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเป็นกิจกรรมที่ชุมชน และหน่วยงานในชุมชนได้จัดขึ้นในทุก ๆ ปี สำหรับกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำจะไม่มีกฎหรือกติกา มันเป็นเพียงกิจกรรมที่สร้างขึ้นเพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำในชุมชน จะมีการรณรงค์โดยการไม่จับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาด รณรงค์ไม่ใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย ใช้ตาอวนที่มีขนาดตามความเหมาะสมในแต่ละชนิด...”

(P10, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P14 ที่ได้กล่าวถึงกิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในชุมชนดังคำกล่าว

“...มีกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ก็จะมีการรณรงค์เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนให้คงอยู่รุ่นลูก รุ่นหลานต่อไป...”

(P14, สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณปากบารา อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล นั้นมีหลากหลายวิธีการ โดยการจัดการดังกล่าวชาวบ้านจะเป็นผู้คิด และปฏิบัติ เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำน้อยที่สุด หรือไม่ส่งผลเลย เพื่อการอนุรักษ์ และป้องกัน ไม่ให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนมีจำนวนลดน้อยลง โดยชุมชนมีวิธีการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำไว้ดังนี้

- 1) มีการทำกิจกรรมชั่งกอ
- 2) มีการก่อตั้งธนาคารปูม้า
- 3) มีการก่อตั้งวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา
- 4) มีการกำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ
- 5) มีการตั้งเวรยามเพื่อตรวจความเรียบร้อย การเฝ้าระวังการทำประมงที่ผิดกฎหมาย การเฝ้าระวังในการรุกรานของเรือประมงพาณิชย์ และตรวจเฝ้าระวังการใช้ประโยชน์ที่เกินความจำเป็นของชุมชน

3) การบริหารจัดการ การบริหารจัดการเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอลงขัน จังหวัดสตูล ประกอบไปด้วย การบริหารจัดการด้านคน เงิน วัสดุ และการจัดการซึ่งสามารถอธิบายได้ ดังนี้

3.1) ด้านคน (Man) ได้แก่ การบริหารจัดการแรงงานในการทำงานด้านการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ทรัพยากรในการบริหารจัดการมีส่วนสำคัญเป็นอันดับแรก คือ คน หรือแรงงาน ถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีส่วนสำคัญมากในการดำเนินการเกี่ยวกับการจัดการ การทำกิจกรรม หรือโครงการต่างๆ การบริหารจัดการของกลุ่มต่างๆ ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยแรงงานเป็นหลัก ในส่วนการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณปากบารา คือ คนในชุมชน หรือสมาชิกในกลุ่มองค์กรชุมชนแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันไป ซึ่งพบว่าแรงงานหลักที่มีส่วนในการจัดการทรัพยากรคือ สมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชน และชาวบ้าน ซึ่งสมาชิกกลุ่มองค์กรชุมชนก็เป็นคนในชุมชนที่สมัครเข้าไปเป็นสมาชิก ซึ่งในชุมชนจะมีกลุ่มองค์กรชุมชนในหลากหลายกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เช่นสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ ที่ทำงานด้านการจัดการทรัพยากรทางการประมงของคนในชุมชนมีการอนุรักษ์ การฟื้นฟู ทรัพยากรสัตว์น้ำ ด้วยวิธีการต่างๆ เช่น โครงการชั่งกออ่าวปากบารา ธนาคารปูม้า วิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการในเรื่องของผลผลิตของชาวประมงพื้นบ้านถือและเป็นวิธีการจัดการอีกรูปแบบหนึ่งในรูปแบบการจัดการแบบวิถีชุมชน กลุ่มรีฟคาเดียนไทยแลนด์ เป็นกลุ่มอนุรักษ์ที่ทำหน้ามีอนุรักษ์ฟื้นฟูแนวปะการัง ซึ่งทางกลุ่มจะมีการจัดกิจกรรมต่างๆ เช่น ห้องเรียนรีฟคาเดียนคิดส์ โครงการวางทุ่น และการสำรวจพื้นที่วางชั่งกอซึ่งจะทำงานร่วมกันกับสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ทำงานในด้านการท่องเที่ยวชุมชนควบคู่ไปกับการจัดการทรัพยากร การดูแล และรักษาทรัพยากรโดยการสร้างประโยชน์ให้กับชาวบ้านในชุมชน กลุ่มสองล้อรักบ้านเกิดทำงานด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และจะทำงานร่วมกับทุกกลุ่มเช่น เป็นแรงงานสำคัญในการเตรียมวัสดุการทำชั่งกอ ขนและวางชั่งกอ เป็นแรงงานในการออกสำรวจและดูแลนักท่องเที่ยวของกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ซึ่งในการทำงานดังกล่าวล้วนแล้วแต่เป็นชาวบ้านที่มีจิตอาสาเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มตามที่สนใจ และผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มก็จะมาเป็นอาสาสมัครในการดำเนินงานกิจกรรมต่างๆ ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ G03 ที่ได้กล่าวว่า

“...แต่แต่ละกลุ่มในชุมชนจะมีการทำงานที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกันคือ บ้านเกิดของตนเอง เราจะมีการช่วยเหลือกันตามความถนัดของแต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคล เช่น กลุ่มรีฟาร์เตียน จะช่วยในส่วนที่เขาทำไม่ได้ เช่นการดำน้ำสำรวจจุดพิกัด สำรวจพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดการวางซั้งกอเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรชนิดอื่นๆ ในท้องทะเล...”

(G03, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของ G09 ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนดังกล่าว

“...กลุ่มในชุมชนนี้มีหลายกลุ่ม บางกิจกรรมก็จะมีการทำกิจกรรมร่วมกัน เช่นกิจกรรมการวางซั้งกอ (บ้านปลา) ร่วมกับอุทยานให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสำรวจฐานข้อมูล สำรวจนักท่องเที่ยวเป็นต้น กิจกรรมวางซั้งกอทางกลุ่มก็มีการไปรวมตัวจิตอาสาเพื่อช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมในส่วนที่สามารถทำได้ เช่นการเตรียมวัสดุ การทำซั้งการผูกซั้ง การขนย้ายวัสดุต่าง ๆ ลงเรือวางซั้ง และอื่น ๆ ที่ทางกลุ่มสามารถช่วยได้...”

(G09, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำให้สัมภาษณ์ของ G01 ที่ได้มีการกล่าวถึงการให้ความร่วมมือของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมร่วมกัน

“...คนในชุมชนโดยส่วนใหญ่จะให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชน ชาวบ้าน หน่วยงานในชุมชน ก็มาร่วมกันทำกิจกรรมในส่วนที่สามารถช่วยได้ทำให้เกิดความร่วมมือจากหลาย ๆ ฝ่าย...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าคนหรือแรงงานสำคัญในชุมชนประกอบไปด้วย คนในชุมชนเป็นหลัก เช่น ผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มองค์กรในชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และรวมถึงเจ้าหน้าที่หน่วยงานในชุมชน ต่างก็มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน ดังนั้นการบริหารจัดการด้านคนสามารถสรุปได้ว่า คนหรือแรงงานถือเป็นทรัพยากรบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เพราะคนเป็นผู้ขับเคลื่อนโครงการ หรือกิจกรรมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นเพื่อทำให้ผลลัพธ์ที่ได้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการหรือกิจกรรมนั้น

3.1) ด้านเงิน (Money) การบริหารจัดการด้านเงินทุน หรืองบประมาณ ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ การทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปัจจัยสำคัญที่ขาดไม่ได้คือเงินทุน หรืองบประมาณมีส่วนสำคัญโดยเฉพาะในช่วงการจัดทาวัดฤดูอุปกรณ์ก่อนการเริ่มโครงการหรือกิจกรรมตลอดกระบวนการในการจัดกิจกรรม ซึ่งเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญหรือคุณสมบัติพื้นฐานที่จะช่วยกา

บริหารจัดการให้ได้มาซึ่งทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้การทำกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น การบริหารจัดการด้านเงินทุนในการทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำพบว่า แหล่งเงินทุนที่มีส่วนช่วยสนับสนุนมาจากหลากหลายหน่วยงาน เช่น จากสมาคมรักษ์ทะเลไทย สมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา เงินทุนสนับสนุนจาก สำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมพระมหากษัตริย์ เงินบริจาคของมูลนิธิคนตาบอด และจากการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล องค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ เพื่อเป็นวัสดุ เป็นสิ่งที่ใช้อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการในเรื่องการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ซึ่งได้แก่ อาคารสถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ ซึ่งนับได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยสนับสนุนให้เกิดการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำภายในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G08 ที่ได้กล่าวว่า

“...ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากสำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมพระมหากษัตริย์ ในการทำซั้งกออ่าวปากบารา ก่อตั้งธนาคารปูม้าบ้านตะโละใส และจากเงินบริจาคของมูลนิธิคนตาบอด จากสมาคมรักษ์ทะเลไทย จากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนเช่น กลุ่มท่องเที่ยว สมาคมชาวประมงพื้นบ้าน...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G01 ที่ได้กล่าวว่า

“...งบประมาณโดยส่วนใหญ่ที่ใช้ในการบริหารจัดการก็ได้มาจากหลายๆ ส่วน จาก อบจ. อบต. จากมูลนิธิ จากกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชน สมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากบารา...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G07 ที่มีการกล่าวถึงในเรื่องงบประมาณที่ใช้ในการจัดกิจกรรมในชุมชนดังคำกล่าวที่ว่า

“...งบประมาณ ได้มาจากสำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมพระมหากษัตริย์ อบจ. สนับสนุนการทำซั้งเชือก สมาคมชาวประมงพื้นบ้านสนับสนุนการทำซั้งกอ...”

(G07, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการบริหารจัดการด้านเงิน หรืองบประมาณ จะเห็นได้ว่า งบประมาณมีส่วนสำคัญในการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ก่อนการเริ่มโครงการหรือกิจกรรมตลอดกระบวนการในการจัดกิจกรรม ซึ่งเงินทุนเป็นปัจจัยสำคัญหรือคุณสมบัติพื้นฐานที่จะช่วยกาบริหารจัดการให้ได้มาซึ่งทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้การทำกิจกรรมเป็นไปอย่างราบรื่น และแหล่งเงินทุนที่มีส่วนช่วยสนับสนุนโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนมาจากหลากหลายหน่วยงาน ดังนี้ จากสมาคมรักษ์ทะเลไทย สมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา เงินทุนสนับสนุนจาก สำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมพระมหากษัตริย์ เงินบริจาคของมูลนิธิคนตาบอด และจากการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูล องค์การ

บริหารส่วนตำบลปากน้ำ ฯลฯ ทั้งนี้การสนับสนุนดังกล่าวเพื่อเป็นวัสดุ เป็นสิ่งที่ใช้อำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการในเรื่องการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน

3.2) ด้านวัสดุอุปกรณ์ (Material) การบริหารจัดการวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา ในการทำโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ปัจจัยที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกในการจัดทำกิจกรรมดังกล่าว เพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพมากที่สุดคือ วัสดุอุปกรณ์ (Material) และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการทำโครงการหรือกิจกรรมจะแตกต่างกันไป เช่น การทำซั้งกอ วัสดุสำคัญคือ เรือใช้ในการวิ่งเพื่อวางซั้งกอ ปูน ใช้ในการทำหุ่นให้มีการถ่วงน้ำหนักให้จมลงในน้ำ เชือกใช้ในการมัดทางมะพร้าวติดกับลำไม้ไผ่ แต่พบว่าปัจจุบันการทำซั้งกอต้องใช้งบประมาณในการซื้อทางมะพร้าว เนื่องจากมีการทำซั้งกอในทุก ๆ ปีทำให้ และในแต่ละปีมีการทำเป็นจำนวนมากทำให้ต้องใช้งบประมาณในการซื้อทางมะพร้าวจากชุมชนใกล้เคียง ในส่วนของลำไม้ไผ่ก็เอามาจากในชุมชนและชุมชนใกล้เคียงเอามาให้ ในส่วนกิจกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ ก็จะมีธนาคารปูม้า และการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ธนาคารปูม้าวัสดุหลัก ๆ ที่สำคัญที่สุดคือ สถานที่ ซึ่งสถานที่ที่ได้รับการสนับสนุนในการขอใช้พื้นที่จากองค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ และวัสดุอื่นๆที่สำคัญ ก็จะมีถังพักแม่พันธุ์ปู เครื่องออกซิเจน และเครื่องเครื่องสูบน้ำ และในส่วนของ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ จะใช้วัสดุอุปกรณ์ไม่มากนัก ในส่วนของขั้นตอนการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และวัสดุหลักที่ขาดไม่ได้ในกิจกรรมคือ ถังหรือถังสำหรับใส่พันธุ์สัตว์น้ำ และรถเพื่อการขนย้ายพันธุ์สัตว์น้ำ ในส่วนร้านคนจับปลาใช้วัสดุมากมายหลายอย่าง เช่น ที่สะอาดสำหรับผลิตและรับซื้อผลิตภัณฑ์ มีด ตาซั้ง ถัง กะละมัง ถัง เครื่องซิลสูญญากาศ ตู้ทำความเย็นสำหรับเก็บสินค้า เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G09 ที่ได้กล่าวถึงวัสดุหลักๆ ในกิจกรรมการวางซั้งกอ ได้กล่าวว่า

“...การทำซั้งกอหลักๆ เราจะใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน ใช้ทางมะพร้าว ไม้ไผ่ ปูนสำหรับทำหุ่น ซึ่งจะใช้งบประมาณเพียงเล็กน้อย ปัจจุบันมีการทำซั้งกอทุกๆปี และทำจำนวนมาก ทำให้ต้องมีการรับซื้อวัสดุบางอย่างจากชุมชนอื่น เช่น ทางมะพร้าว...”

(G09, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของ G07 ที่ได้กล่าวถึงวัสดุที่ใช้ในธนาคารปูม้าได้กล่าวว่า

“...ธนาคารปูใช้วัสดุที่สำคัญคือพื้นที่สำหรับเก็บพันธุ์ปู นอกจากอาคารสถานที่ ก็มี ถังใส่แม่พันธุ์ปู ออกซิเจน เครื่องสูบน้ำ ท่อสำหรับเดินน้ำ เป็นต้น...”

(G07, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G06 ที่ได้กล่าวถึงวัสดุหลัก ๆ ที่ใช้ในร้านคนจับปลาตั้งคำกล่าวไว้ว่า

“...ร้านคนจับปลาใช้วัสดุหลายอย่าง เช่น สถานที่สำหรับรับซื้อ สถานที่ที่มีความสะอาดสำหรับผลิตผลิตภัณฑ์ วัสดุอื่นๆ ก็มี ตาขัง มีด ถึง กะละมัง ถัง เครื่องซีลสุญญากาศ ตู้ทำความเย็นสำหรับเก็บสินค้า เป็นต้น...”

(G06, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2561)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการด้านวัสดุอุปกรณ์ ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ปัจจัยที่ช่วยในการอำนวยความสะดวกในการจัดทำกิจกรรมเพื่อให้มีประสิทธิภาพและมีคุณภาพขึ้น วัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ก็มีความสำคัญเช่นเดียวกัน ในการทำโครงการหรือกิจกรรมจะมีการใช้วัสดุอุปกรณ์ที่แตกต่างกันไปตามกิจกรรมนั้นที่จัดขึ้น

3.2) ด้านการจัดการ (Management) ในการทำโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ การจัดการ มีส่วนสำคัญกับการทำโครงการหรือกิจกรรมผู้ดำเนินการต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการวิธีการหรือขั้นตอนต่างๆ ตามที่วางแผนไว้ เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งหากมีการจัดการที่ดีก็จะส่งผลให้ประหยัดเวลา ประหยัดค่าใช้จ่าย และแรงงาน ทั้งนี้การจัดการดังกล่าวจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบไปจนถึงขั้นประเมินผล ซึ่งการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา จะมีการทำโครงการซึ่งกอวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา ธนาคารปุม้า และการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ซึ่งการจัดการที่กล่าวมาดังกล่าวจะมีความแตกต่างกัน ซึ่งซึ่งกอเป็นโครงการของชุมชนที่ทำร่วมกัน โดยความร่วมมือจากหลากหลายกลุ่มทำให้มีการแบ่งภาระหน้าที่ที่แตกต่างกัน เช่นทีมปฏิบัติได้นำก็จะเป็ทีมงานของกลุ่มรีฟคาเดียนไทยแลนด์ ทีมทำซึ่งกอก็จะเป็นอาสาสมัครร่วมกับสมาชิกกลุ่มที่เหลือ ดังนั้นการจัดการในแต่ละรายการจะมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ทั้งนี้การจัดการดังกล่าวขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งซึ่งกอจะใช้แรงงานมากกว่างบประมาณในการทำกิจกรรม สำหรับกิจกรรมอื่นๆก็มีการจัดการที่แตกต่างกันไป ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ L04 ที่ได้กล่าวไว้

“...การบริหารจัดการของแต่ละกลุ่มมีในแต่ละกิจกรรมจะมีความแตกต่างกันตามโครงการ หรือกิจกรรม แต่ละประเภท เช่น โครงการซึ่ง เป็นการบริหารจัดการโดยชุมชน ชุมชนเป็นผู้ดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ต้นจนจบโครงการ เช่นเดียวกับ ธนาคารปุม้า และวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา ชาวบ้านในชุมชนร่วมกัน ตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้าย ส่วนกิจกรรมอื่นๆ เช่นปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ชาวบ้านในชุมชนมีส่วนในการลงมือปฏิบัติ โดยการเอาพันธุ์สัตว์น้ำมาปล่อยร่วมกับหน่วยงาน”

(L04, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการบริหารจัดการมีส่วนสำคัญกับการทำโครงการหรือกิจกรรมผู้ดำเนินการต้องมีความสามารถในการบริหารจัดการวิธีการหรือขั้นตอนต่างๆ ตามที่วางแผนไว้ เพื่อให้ได้ผลสัมฤทธิ์ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ซึ่งหากมีการจัดการที่ดีก็จะส่งผลให้ประหยัดเวลา

ประหยัดค่าใช้จ่าย และแรงงาน ทั้งนี้การจัดการดังกล่าวจะครอบคลุมตั้งแต่การวางแผน การลงมือปฏิบัติ การตรวจสอบไปจนถึงขั้นประเมินผล ซึ่งการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะมีความแตกต่างกัน โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นต้องผ่านการบริหารจัดการที่ดี ได้รับความร่วมมือจากหลากหลายกลุ่มทำให้มีการแบ่งภาระหน้าที่ที่แตกต่างกันตามโครงการและกิจกรรมที่จัดขึ้นเป็นต้น ดังนั้นการจัดการในแต่ละรายการจะมีความแตกต่างกันโดยสิ้นเชิง ทั้งนี้ทั้งนั้นการจัดการดังกล่าวขึ้นอยู่กับคนในชุมชนเป็นหลัก ซึ่งกิจกรรมซึ่งจะใช้แรงงานมากกว่า กิจกรรมอื่น ๆ สำหรับกิจกรรมอื่น ๆ ก็มีการจัดการที่แตกต่างกันไป

1.2 องค์ประกอบที่ 2 กระบวนการบริหารจัดการ (Process)

อ่าวปากบารามีชายฝั่งทะเลที่มีระบบนิเวศ และทรัพยากรสัตว์น้ำที่หลากหลาย และอุดมสมบูรณ์ ทรัพยากรเหล่านั้นถือมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับประชาชนในตำบลปากน้ำ เพราะทะเลเปรียบเสมือนที่ทำมาหากินของชาวบ้าน มีสัตว์น้ำให้จับ เป็นแหล่งประกอบอาชีพ มีอาชีพเลี้ยงครอบครัวได้อย่างมั่นคง ประชาชนในพื้นที่อ่าวปากบาราจึงยึดการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว เพราะทะเลทำให้ชาวบ้านได้ประกอบอาชีพและมีอาชีพไว้เลี้ยงดูครอบครัวต่อไปได้อย่างมั่นคง เพราะทะเลเปรียบเสมือนหม้อข้าวหม้อแกงของคนในชุมชน ตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล และจากการประมงแบบหลากหลายวิธี ทั้งเรือประมงพาณิชย์ และเรือประมงพื้นบ้าน ที่มีการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือจับสัตว์น้ำที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้จำนวนประชากรสัตว์น้ำลดลงอย่างเห็นได้ชัด ปริมาณการจับสัตว์น้ำลดลงชาวบ้านต้องออกหาปลาไกลขึ้น มีการใช้เชื้อเพลิงน้ำมันออกเรือปริมาณมากขึ้น ออกเรือหาปลาใช้เวลานานขึ้น ชาวประมงพื้นบ้านได้เห็นถึงผลกระทบดังกล่าวจึงได้เกิดความร่วมมือกัน จากหลายชุมชนโดยรอบอ่าวปากบาราทำกิจกรรมฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งมีหลากหลายวิธี เช่น กิจกรรมธนาคารปูม้า การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การกำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ และการวางซั้งกอหรือบ้านปลาเพื่อสร้างแหล่งหลบภัยให้ฝูงปลาโดยเฉพาะหน้ามรสุมบ้านปลายังเป็นแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำตัวอ่อนอีกด้วย ดังคำกล่าวของ A01 ได้กล่าวถึงแนวทางในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนดังคำกล่าวว่

“...จริงๆแล้วมันมีแนวทางหลายอย่างที่ชุมชนช่วยกันดูแล เช่นการสร้างซั้งกอให้ปลาอยู่ การทำปะการังเทียม การรวมกลุ่มให้ความรู้แก่ชาวบ้าน เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งสัตว์น้ำขนาดเล็กไม่จำเป็นต้องจับก็ไม่จับ ใช้เครื่องมือที่ได้มาตรฐาน ได้ขนาดตามที่กรมประมงกำหนด การวางซั้งกอ การจัดตั้งธนาคารปู โดยภาพรวมของชุมชนของคนในตำบลปากน้ำ เป็นแหล่งทรัพยากรสัตว์น้ำที่ทำรายได้ ให้กับชุมชนชาวประมงพื้นบ้านโดยตรงอยู่แล้ว ชาวบ้านได้มีการรวมกลุ่มกัน ช่วยกันดูแลทรัพยากรสัตว์น้ำเหมือนเป็นคลัง เป็นต้นทุนของชาวบ้านในอ่าวปากบารา ก็ช่วยกันดูแล...”

(A01, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G08 ได้กล่าวว่า

“...ก่อนหน้านี้อ่าวปากบาราในชุมชนมีความอุดมสมบูรณ์ แต่หลังจากเรือไฟปั่นเข้ามาทำให้ปลาลดลง เนื่องด้วยเครื่องมือของเรือไฟปั่นทำให้ปลาชนิดอื่นๆ ดิตเข้าไปด้วย ปัจจุบันเรือไฟปั่นไม่มีการรุก้ำเข้ามาแล้ว เนื่องจากมีการทำข้อตกลงร่วมกัน กับนายกประมงพาณิชย์ ขอให้อ่าวปากบาราเป็นพื้นที่อนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ ซึ่งกออ่าวปากบาราทำมาประมาณ 3-4 ปี เริ่มต้นประมาณปี 2558 และได้งบประมาณสนับสนุนจากทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ในปี 2560 แต่ก่อนหน้านั้นมีการวางซั้งกอมาแล้ว 2 ปี คือชาวบ้านทำกันเองร่วมกับสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำในปี 2558 และมีการทำธนาคารปูม้า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ร่วมกับชาวบ้านช่วยกันไม่จับสัตว์น้ำที่ไม่ได้ขนาดก็ทำให้ตอนนี้สัตว์น้ำในอ่าวปากบาราเริ่มดีขึ้นจากเดิม...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 34 คน ทั้งหมดพูดตรงกันว่า อ่าวปากบารา มีการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ โดยกิจกรรมหลัก ๆ ที่มีตลอดทั้งปี คือ การวางซั้งกอ ธนาคารปูม้า และการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ จากการสัมภาษณ์ดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนเกิดจากการที่ชาวบ้านในชุมชนมีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบารา ซึ่งต่อชาวบ้านประสบปัญหาเกี่ยวกับจำนวนทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบารา ลงน้อยลง เนื่องด้วยจากหลากหลายสาเหตุ หนึ่งในนั้นคือการเข้ารุก้ำในเขตทำประมงพื้นบ้านของประมงพาณิชย์ และการเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากรในชุมชน จากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้คนในชุมชนมีการทำประมงพื้นบ้านมากขึ้น เวลาผ่านไปเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทกับชุมชนมากขึ้นทำให้มีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยมากขึ้น สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้น ทำให้ประชากรสัตว์น้ำมีจำนวนลดลง ชาวบ้านต้องออกไปทำประมงไกลขึ้น ใช้เวลาในการทำประมงมากขึ้น และใช้น้ำมันเชื้อเพลิงในปริมาณมากขึ้น ทำให้ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันเพื่อหาทางในการแก้ไขเพื่อให้ประชากรสัตว์น้ำในอ่าวมีปริมาณเพิ่มขึ้นชาวบ้านจึงมีการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชนเพื่อเพิ่มประชากรสัตว์น้ำในชุมชน

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล ชุมชนมีการจัดการโดยการสร้างกฎกติกาชุมชน และทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนเพื่อให้ได้ผลลัพธ์อันนำไปสู่ผลลัพธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนในชุมชน โดยกระบวนการจัดการของชุมชนผ่านกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำดังนี้

1) กระบวนการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล สามารถอธิบายได้ดังนี้

1.1) การมีส่วนร่วมในการวางแผน

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน ประกอบไปด้วยโครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน เช่นกิจกรรมการวางซั้งกอ (บ้านปลา) กิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การก่อตั้งธนาคารปูม้า และรวมถึงวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา โดยกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนเกิดจากกลุ่มองค์กรชุมชน ชาวบ้านในชุมชน และบางกิจกรรมก็มีหน่วยงานเข้ามามีส่วนร่วมในบางขั้นตอน โดยกิจกรรมหลัก ๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรในบริเวณอ่าวปากบารา โดยส่วนใหญ่เกิดจากความร่วมมือของชาวบ้านในชุมชน เช่น กิจกรรมการวางซั้งกอ เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นภายใต้การดูแลของสมาคมชาวประมงพื้นบ้านร่วมกับหน่วยงานสนับสนุนที่เกี่ยวข้องเป็นหลัก โดยสมาชิกสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากบารา เป็นชาวบ้านในพื้นที่ ดังนั้นก่อนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ทางกลุ่มก็จะมีการเรียกชาวบ้านรวมถึงกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน ให้เข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ตัดสินใจ เพื่อให้ชุมชนได้รับประโยชน์ร่วมกัน โดยกิจกรรมการวางซั้งกอ ทางสมาคมชาวประมงพื้นบ้านร่วมกับ กลุ่มรีฟาร์เดียนไทยแลนด์ (สตูล) และกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน รวมถึงชาวบ้านในชุมชน มีการเรียกประชุมระดมความคิดเห็น เพื่อการชี้แจงหน้าที่รับผิดชอบให้สอดคล้องกับความถนัดของแต่ละกลุ่ม แต่ละรายบุคคล ซึ่งกิจกรรมดังกล่าว การลงพื้นที่ดำน้ำสำรวจพื้นที่สำหรับการวางซั้งกอจะเป็นหน้าที่รับผิดชอบของ กลุ่มรีฟาร์เดียนไทยแลนด์ (สตูล) ซึ่งเป็นกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับการอนุรักษ์ปะการัง มีความถนัดในเรื่องของการดำน้ำ และในส่วนของวัสดุอุปกรณ์ มีการทำร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ กลุ่มสองล้อรักษ์บ้านเกิด กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา ชาวบ้านในชุมชน และอาสาสมัครอีก 500 คน ช่วยในเรื่องของการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ และอำนวยความสะดวกในด้านอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวดังต่อไปนี้

“...ก่อนที่จะทำอะไรเราต้องใช้ความร่วมมือจากชุมชนก็เรียกชาวบ้านมาประชุมกัน บอกกล่าวระดมความคิดเห็นร่วมกันกับชาวบ้าน นั่งพูดคุยกัน ส่วนมากแล้วเราจะทำกันบ่อย พอจะทำโครงการอะไร ก็เรียกมานั่งคุยที่สมาคม...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

และนอกจากนี้คำกล่าวข้างต้นยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P11 ดังคำกล่าวดังนี้

“...โครงการหลักๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนก็เกิดจากมารที่ชุมชนรวมกลุ่มหางบประมาณสนับสนุนและจัดโครงการเพราะฉะนั้นการทำงานต่าง ๆ ก็จะทำร่วมกัน คิด วางแผน อะไรก็ช่วย ๆ กัน เพราะการรวมกลุ่มที่ให้อะไรของบ หรือจะนำเสนออะไรถ้าไปในฐานะกลุ่มเขาก็จะรับฟังมากกว่า...”

(P11, สัมภาษณ์ 4 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนเนื่องจากกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนก็เกิดจากการรวมตัวกันของชาวบ้านเข้าไปเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ ส่วนชาวบ้านที่ไม่ได้เป็น

สมาชิกของกลุ่มก็เข้าร่วมรับฟังเพราะการทำงานต่าง ๆ ต้องให้คนในชุมชนยอมรับร่วมกัน เพื่อการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

เป็นการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานโดยการดำเนินงานเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนพบว่านอกจากชาวบ้านจะมีส่วนร่วมในการวางแผนแล้ว ชาวบ้านในชุมชนยังมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ช่วยให้งานประสบผลสำเร็จได้เร็วยิ่งขึ้น ชาวบ้านในชุมชนโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน ทำให้มีเวลาว่างที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน เช่น กิจกรรมการวางซั้งกออ่าวปากบารา กลุ่มหลัก ๆ ในชุมชนจะเป็นผู้ดำเนินการ ซึ่งกลุ่มที่กล่าวถึงนี้เป็นกลุ่มของชาวบ้านในชุมชนที่มีรวมกลุ่มกันเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน เช่น สมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากบารา กลุ่มรีฟาร์เตียนไทยแลนด์ (สตูล) กลุ่มสองล้อรักษ์บ้านเกิด กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา เป็นต้น ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีชาวบ้านที่เข้าไปเป็นสมาชิกทุกเพศ ทุกวัย รวมถึงเยาวชนในชุมชนอีกด้วย ซึ่งกิจกรรมบางกิจกรรมต้องการทรัพยากรด้านคนมากเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่มีหลายขั้นตอน จึงทำให้มีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบตามความถนัดของแต่ละกลุ่ม ซึ่งการดำเนินงานประกอบไปด้วยดังนี้

การประชุมเตรียมการ การวางซั้งกอหรือบ้านปลาอ่าวปากบาราเป็นการดำเนินสร้างความตระหนักและขยายแนวคิดการอนุรักษ์ทะเลแบบภูมิปัญญาในอ่าวปากบาราแก่ประชาชนในจังหวัดสตูลและจังหวัดใกล้เคียงเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางอาหารทะเลแบบยั่งยืน อาสาสมัคร ในกิจกรรมการวางซั้งกอมีการใช้แรงงานของคนในชุมชนในการบริหารจัดการเป็นหลัก ชาวบ้านในชุมชนบางส่วนมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มต่างๆ ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็น สมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ กลุ่มวิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชนปากบารา กลุ่มสองล้อรักษ์บ้านเกิด กลุ่มรีฟาร์เตียนไทยแลนด์ (สตูล) และกลุ่มอื่นๆ ในชุมชน รวมถึงอาสาสมัครในชุมชนเป็นต้น ทั้งนี้กลุ่มต่างในชุมชนมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบที่แตกต่างกันตามความถนัดของแต่ละกลุ่ม โดยกิจกรรมการวางซั้งกอมีอาสาสมัครทั้งสิ้น จำนวน 500 คน มีการแบ่งการทำงานอย่างชัดเจน กิจกรรมซั้งกอเป็นการมีส่วนร่วมทั้งระดับหน่วยงาน สาธารณะ และชุมชนสัมพันธ์ โดยการให้ชาวบ้านและผู้สนใจเข้าร่วมการเรียนรู้ร่วมเตรียมอุปกรณ์ เตรียมไม้ไผ่ ถักทางมะพร้าว ตัดเชือกและหล่อปูน รวมไปถึงการขนของขึ้นเรือ คณะทำงานส่วนการจัดเตรียมวัสดุชาวประมงพื้นบ้านและสมาคมรักษ์ทะเลไทยพร้อมด้วยอาสาสมัครอื่น ๆ คณะทำงานโครงการได้กำหนดแผนงานการทำงานส่วนนี้ขึ้นเป็นการเฉพาะและได้เชิญชวนจิตอาสาร่วมงานเตรียมวัสดุเพื่อเป็นทางการแบ่งเบางานและเป็นการประชาสัมพันธ์ถึงภาคส่วนต่าง ๆ

การหารือของคณะทำงาน เป็นลักษณะการประชุมหารือแบบไม่เป็นทางการ คณะทำงานผู้รับผิดชอบหลักเพื่อร่วมกันกำหนดงานและหารือวิธีการดำเนินงานตามแผนกิจกรรมโครงการอย่างต่อเนื่อง

การประชุมทีมงานปฏิบัติการภาคพื้นน้ำ รับผิดชอบดำเนินการโดยคณะทำงานของกลุ่มรีฟาร์เตียนไทยแลนด์ เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราและนักวิชาการ โดยประเด็นหารือของทีมปฏิบัติการใต้น้ำมีดังนี้ 1) ความสำคัญและผลประโยชน์ของการวางซั้งกอ 2) การกำหนดภารกิจของทีมปฏิบัติการใต้น้ำ และวิชาการ 3) การสำรวจฐานทรัพยากรสัตว์น้ำและพื้นที่

หน้าดินพื้นที่ทะเลของพื้นที่ที่จะวางซั้งกอ การประชุมชาวประมงพื้นบ้านของสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากบาราเป็นการหารือกับชาวประมงพื้นบ้านในท้องที่ที่ทำการประมงพื้นบ้านอยู่ในบริเวณอ่าวปากบาราอยู่เดิมและสมาชิกชุมชนเข้าร่วมประชุมจำนวน 110 คน เพื่อขอความคิดเห็นและความร่วมมือในการดำเนินการวางซั้งกอ การวางซั้งกอครั้งนี้ไม่ใช่ครั้งแรกแต่ชาวประมงพื้นบ้านได้เคยพยายามดำเนินการมาแล้ว แต่ทำได้ขนาดเล็ก ๆ การดำเนินการวางซั้งกอนี้คาดว่าจะทำให้เป็นโครงการนำร่องอย่างเป็นระบบของตำบลปากน้ำ

การกำหนดจุดวางซั้งกอและลักษณะรูปร่างซั้งกอ สรุปพื้นที่ในการวางซั้งกอแบ่งออกเป็น 3 จุดคือ จุดที่ 1 บริเวณหน้าเกาะเกียง เดิมมีปะการังเทียมอยู่ซึ่งเป็นแหล่งปลาหลากหลายชนิดเป็นการไปเพิ่มเติมให้สมบูรณ์มากขึ้น จุดที่ 2 บริเวณตูกุนเจ๊ะหลี ช่วงระหว่างเกาะลิตีและเกาะเขาใหญ่มีกองหินธรรมชาติอยู่เป็นแหล่งปลาเป็นแหล่งทรายและปลาจะว่ายมาที่เกาะเกียงและจุดที่ 3 บริเวณโป๊ะอินโด ใกล้เกาะลิตี ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G03 ที่ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนดังกล่าว

“...แต่แต่ละกลุ่มในชุมชนจะมีความทำงานที่แตกต่างกัน แต่มีเป้าหมายเดียวกันคือ บ้านเกิดของตนเอง เราจะมีช่วยเหลือกันตามความถนัดของแต่ละกลุ่ม แต่ละบุคคล เช่น กลุ่มรีฟการ์เดียน จะช่วยในส่วนที่เขาทำไม่ได้ เช่นการดำน้ำสำรวจจุดพิกัด สำรวจพื้นที่เพื่อไม่ให้เกิดการวางซั้งกอเกิดผลกระทบต่อทรัพยากรชนิดอื่นๆ ในท้องทะเล...”

(G03, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของ G09 ที่กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนดังกล่าว

“...กลุ่มในชุมชนนี้มีหลายกลุ่ม บางกิจกรรมก็จะมีการทำงานร่วมกัน เช่นกิจกรรมการวางซั้งกอ (บ้านปลา) ร่วมกับอุทยานให้เยาวชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสำรวจฐานข้อมูล สำรวจนกท่องเที่ยวเป็นต้น กิจกรรมวางซั้งกอทางกลุ่มก็มีการไปรวมตัวจิตอาสาเพื่อช่วยขับเคลื่อนกิจกรรมในส่วนที่สามารถทำได้ เช่นการเตรียมวัสดุ การทำซั้งการผูกซั้ง การขนย้ายวัสดุต่าง ๆ ลงเรือวางซั้ง และอื่น ๆ ที่ทางกลุ่มสามารถช่วยได้...”

(G09, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าชาวบ้านในชุมชนมีบทบาทสำคัญที่มีส่วนช่วยในการดำเนินการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ชาวบ้านในชุมชนบางส่วนมีส่วนร่วมในการวางแผน ในขณะที่บางส่วนก็เข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การปฏิบัติงาน ซึ่งการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยความถนัดในแต่ละด้านของคนในชุมชน เนื่องจากการจัดการดังกล่าวต้องอาศัยความความชำนาญในเรื่องของภูมิปัญญาพื้นบ้าน ความถนัดในเฉพาะเรื่อง หรือแม้แต่อื่น ๆ เพื่อหาจุดพิกัดต่าง ๆ เพื่อไม่ให้เกิดการจัดการดังกล่าวส่งผลกระทบต่อทรัพยากรอื่น ๆ ในชุมชน

1.3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์

เป็นการได้รับผลประโยชน์ร่วมกันในชุมชน เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนโดยส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านซึ่งอาศัยการจับสัตว์น้ำ ในการเลี้ยงดูครอบครัว ซึ่งแน่นอนอยู่แล้วหาก ประชากรสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบาราจะมีจำนวนลดน้อยลงทำให้ชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนจับสัตว์ น้ำได้น้อยลงก็ส่งผลกระทบต่อรายได้ของครอบครัว ซึ่งการทำกิจกรรมที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ดังกล่าว ทำให้ประชากรสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นจากเดิมชาวประมงพื้นบ้านก็สามารถจับสัตว์น้ำได้มากขึ้นส่งผลให้ รายได้ในครอบครัวดีขึ้น เช่นการตกปลาในบริเวณซั้งกอ การวางซั้งกอ วางเพื่อให้สัตว์ได้เข้าไป อาศัยอยู่ ซึ่งในบริเวณซั้งกอจะเห็นได้ว่าไม่ใช่ของใครคนใดคนหนึ่งในชุมชน แต่เป็นของชุมชน ชาวบ้านในชุมชนหรือแม้แต่ชุมชนใกล้เคียงสามารถเข้าไปตกปลาในบริเวณซั้งกอได้ แต่ต้องอยู่ภายใต้ กฎกติกาในการใช้ประโยชน์ร่วมกันในบริเวณซั้งกอ โดยห้ามใช้เครื่องมืออื่น ๆ นอกจากเบ็ดตกปลา เนื่องจากหากใช้อวนล้อมบริเวณซั้งกอก็จะทำให้ได้ปริมาณที่มากหากทุกคน ทำทุกวัน ก็จะทำให้ปลา ในบริเวณซั้งก็จะลดน้อยลง เพื่อป้องกันการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนชาวบ้านที่จะเข้าไปใช้ประโยชน์ใน บริเวณดังกล่าวต้องรักษากฎและข้อตกลงร่วมกันในชุมชนเพื่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนต่อไป ซึ่ง สอดคล้องกับคำกล่าวของ G08 ที่ได้กล่าวว่า

“...ก็ช่วยกันอนุรักษ์ไม่ต้องยึดว่าเราต้องได้ฝ่ายเดียวการทำจิตอาสา คน อื่นได้เราก็ภูมิใจ เรามีอุดมการณ์อยากที่จะอนุรักษ์ อยากเห็นภาพเหมือน ปะต๋อนเด็ก ๆ ไม่ต้องออกเรือไปไกลก็ได้ปลากลับมาแล้ว...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G01 ที่ได้กล่าวว่า

“...การทำงานจิตอาสาถามว่าเหนื่อยไหมเหนื่อยนะ แต่เราชอบที่จะทำ บางทีถูกคนมองว่าทำไปเพื่ออะไร ถูกว่าก็มี แต่เรามองอย่างเดียวถ้าเขาไม่ ทำ เราไม่ทำ แล้วใครจะทำ บางทีก็นึกท้อทำมาตั้งนานใครบ้างที่ได้รับ ผลประโยชน์ก็ชาวบ้านในชุมชนนี้แหละ แต่เขาไม่คิดตรงนั้น เขาไม่รู้หรือ กว่าสิ่งที่เราทำส่งผลประโยชน์ต่อเขาด้วย บางคนก็ไม่ยอมที่จะเปิดใจ บาง คนเห็นเราทำนานแล้วเห็นผล เขาก็มาทำด้วยก็มี...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G03 ที่ได้กล่าวว่า

“...ที่ทำอยู่ไม่ใช่เพราะใครที่ไหน ก็เพื่อลูกหลานของเรา เพื่อคนใน ประเทศ เพราะทะเลสตูลมีสัตว์น้ำทางเศรษฐกิจจำนวนมาก และ ทรัพยากรสัตว์น้ำที่ได้จากชาวประมงพื้นบ้านนี้แหละ สด ใหม่ ปลอดภัย ถ้าคนที่รู้เรื่องดีถ้าเขารู้ว่า อันไหนมาจากชาวประมงพื้นบ้าน ถึงจะแพง ยิ่งไงเขายอมที่จะซื้อ เพราะมันสด ปลอดภัยพอรับมาสิน...”

(G03, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นจากการศึกษาพบว่าชาวบ้านในชุมชนบริเวณอ่าวปากบารา จะเห็นได้ว่าชาวบ้านในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ตั้งแต่ขั้นของการวางแผน การดำเนินงาน หรือการปฏิบัติ ตลอดจนถึงการได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

1.4) การมีส่วนร่วมในการติดตามผล

ในการมีส่วนร่วมในการติดตามผล เป็นการมีส่วนร่วมในอีกรูปแบบหนึ่งที่ชุมชนปฏิบัติร่วมกัน เช่นกิจกรรมการวางซั้งกอ ในชุมชน โดยคณะทำงานโครงการได้ติดตามผลร่วมกับชาวประมงพื้นบ้านเกี่ยวกับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของซั้งกอ ทำให้มีผลตอบรับที่ดีมากโดยเฉพาะชาวประมงพื้นบ้านจำนวนมากเข้าไปใช้ประโยชน์จากพื้นที่ที่มีการวางซั้งกอ โดยชาวบ้านมีการปฏิบัติตามกติกาชุมชน ใช้เบ็ดตกอย่างเดี่ยวในรัศมี ซั้งกอ และใช้อวนหรือเครื่องมือประมงอื่นๆ จับสัตว์น้ำบริเวณรอบๆ ซั้งกอ ออกไปด้านนอก เช่นอวนปลาหลังเขียว นอกจากนั้นยังใช้วิธีการเฝ้าระวังตรวจการร่วมกับพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกทางหนึ่งด้วย ปัจจุบันมีทั้งชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนและชาวประมงพื้นบ้านต่างถิ่นเข้ามาใช้ประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ซั้งกอ โดยการทำตามกติกาชุมชนที่ได้วางไว้ การวางซั้งกอในอ่าวปากบารา ส่งผลในการรณรงค์ป้องกันการทำประมงขนาดใหญ่ในเขตทะเลชายฝั่งอีกด้วย ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับปลาได้มากขึ้น และเป็นที่น่าพอใจได้รับการยอมรับว่าสัตว์น้ำที่ได้จากอ่าวปากบาราเป็นการจับสัตว์น้ำอย่างรับผิดชอบใช้เครื่องมือถูกกฎหมาย สัตว์น้ำมีคุณค่าและมีความปลอดภัยต่อผู้บริโภคอีกด้วย

เมื่อกิจกรรมการวาง ซั้งกอ ประสบความสำเร็จ ซั้งกอสามารถเป็นแหล่งอาหารทะเลสดของชาวประมงพื้นบ้าน ชาวประมงพื้นบ้านสามารถออกไปตกปลาบริเวณ ซั้งกอ ไม่ต้องออกไปไกลทำให้ช่วยลดค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันในการซื้อน้ำมันเรือ และยังประหยัดเวลาอีกด้วย จากเดิมชาวบ้านต้องออกไปไกลๆ และจับสัตว์น้ำได้น้อย พอมีกิจกรรมซั้งกอ ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านสะดวกมากยิ่งขึ้น ปลาเริ่มเข้ามามากขึ้น ทั้งปลาอินทรี ปลาหลังเขียว ปลาข้างเหลือง และอื่นๆ เป็นต้น ดังคำกล่าวของ G07 ที่ได้กล่าวว่า

“...ก่อนหน้านี้มีเรือไฟปั่นเข้ามาทำประมงในบริเวณอ่าวปากบารา ทำให้สัตว์น้ำลงน้อยลง แต่หลังจากที่ได้มีการกำหนดแนวเขต ขอเป็นพื้นที่อนุรักษ์ ชาวบ้านลงซั้งกอทำให้สัตว์น้ำหลายชนิดเพิ่มขึ้นมา จากที่ไม่เคยเห็นก็ได้เห็น ปลาที่หายไปจากอ่าวก็กลับมา 3-4 ชนิด สัตว์น้ำในสมัยก่อนมีความอุดมสมบูรณ์ แล้วก็หายไป ภายหลังจากที่ได้วางซั้งกอสัตว์น้ำที่เคยหายไปก็เริ่มมา เช่น ปลาอินทรี ปลาสำลี ปลาลาดากี่มัน ชาวบ้านก็ไม่ต้องออกเรือไกลๆ ประหยัดน้ำมัน ประหยัดเวลาด้วย ได้กลับมาทำอย่างอื่นได้อีก...”

(G07, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

ชนิดสัตว์น้ำที่พบในบริเวณซั้งกอ หรือปริมาณสัตว์น้ำบริเวณซั้งกอที่วางไว้ทั้ง 3 จุด พบว่าปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นจากเดิมโดยมีรายละเอียดดังนี้

จุดพิกัตที่ 1 หน้าเกาะเกียง อยู่ใกล้กับแหล่งปะการังเทียมที่กรมประมงเคยวางไว้เดิมเมื่อหลายปีก่อน เมื่อมีการวางซั้งกอ ซึ่งซั้งกอจะมีความสดของใบไม้และลำไม้ไผ่ เป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่ชาวประมงพื้นบ้านเชื่อเกี่ยวกับเรื่องกลิ่นสาบของต้นไม้จะดึงดูดฝูงปลา ทำให้น้ำเข้ามาอาศัยบริเวณซั้งกอมากขึ้น โดยสัตว์น้ำที่พบบริเวณซั้งกอได้แก่ ฝูงปลาและปลาก่า ปลาข้างเหลือง ปลาหู ปลาหางแข็ง และมีปลานักล่า พวกปลาอินทรี ปลาเก๋า และพบปลากระพงอยู่บ้าง ดังคำกล่าวของ G08 ได้กล่าวว่า

“...พอมีสั้งกอ ปลาในอ่าวปากบาราเริ่มมีมากขึ้น และมีปลาชนิดใหม่ๆ เข้ามาเยอะ เช่น ปลาอินทรี ปลาหางแข็ง ปลาหูข้าง สมัยก่อนปลาหูข้างไม่มีเลยไม่เคยเห็นเลยเพิ่งเข้ามาประมาณปีที่แล้ว 2560 หลังจากที่ได้มีการวางซั้งกอ ส่วนปลาชนิดอื่นๆ จากที่ลดลงก็มีเข้ามาเพิ่ม จากที่เคยมีและหายไปจากอ่าวปากบารา ก็เริ่มกลับมาชุกชุมเหมือนเดิม...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

จุดบริเวณหน้าเกาะเกียงเป็นจุดที่มีกระแสน้ำไหลค่อนข้างแรง เพราะตั้งอยู่ตรงกับทิศทางเปิดรับกระแสน้ำขึ้น น้ำลงจาก ปากอ่าว ร่องระหว่างเกาะเขาใหญ่กับเกาะตะรุเตา จุดนี้ถือเป็นจุดที่มีความโดดเด่น คือน้ำค่อนข้างใสกว่าพิกัตอื่น พิกัตนี้ชาวประมงพื้นบ้านนิยมไปตกปลาด้วยเบ็ดโซก

จุดพิกัตที่ 2 ตุกุนเจ๊ะหลี จุดนี้อยู่กลางอ่าวปากบารา น้ำมีลักษณะค่อนข้างขุ่นตลอด แหล่งพิกัตนี้เดิมเป็นแหล่งจับปลาหลังเขียว ต่อมาช่วงหลัง สัตว์น้ำไม่ชุกชุมมากนัก หลังการวางซั้งกอ ก็พบว่าปลาหลังเขียวรวมฝูงกลับมาชุกชุมอีกครั้ง ดังคำกล่าวของ G07 ที่กล่าวว่า

“...หลังจากที่มีการวางซั้งกอทำให้ปลาเพิ่มขึ้น ปลาที่ไม่เคยมีในอ่าวปากบารา ก็เริ่มเข้ามา จากปลาที่ค่อยๆ หายไปก็กลับมาเยอะเหมือนเดิมเหมือนปลาหลังเขียว แต่ก่อนเยอะและหายไปช่วงหนึ่งพอมีสั้งกอ ก็กลับมาใหม่...”

(G07, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

เมื่อเราไปสำรวจจุดนี้ จะเห็นฝูงปลาหลังเขียวบนผิวน้ำทุกครั้ง ชาวประมงพื้นบ้านได้จับปลาหลังเขียวจำนวนมากขึ้นอีกครั้งทำให้ชาวประมงพื้นบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

จุดพิกัตที่ 3 โปะอินโด จุดนี้จะอยู่ใกล้กับชายฝั่งมากที่สุด ชาวประมงพื้นบ้านขนาดเล็กได้มีการใช้ประโยชน์จำนวนมาก เพราะจุดนี้อยู่ใกล้ฝั่งส่วนใหญ่ นิยมไปตกปลาข้างเหลือง ปลาปลาก่า ปลากระพง เป็นต้น

ดังนั้นจะเห็นได้จากการทำกิจกรรมการวางซั้งกอในชุมชนดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ในช่วงเริ่มต้นปี 2558 โดยชาวบ้านจะทำการเองใช้วัสดุที่มีอยู่ทำเท่าที่พอจะทำได้โดยการเลียนแบบของประมงพาณิชย์ที่ทำไว้เพื่อล่อปลาให้เข้าและจะมีการล้อมเพื่อจะให้ปลาติดอวน ทางชาวประมงพื้นบ้านได้พัฒนาจากแนวคิดดังกล่าวเป็นการทำซั้งกอเพื่อให้ปลาไปอาศัยอยู่ ไปวางไข่ ไปหลบซ่อน เพื่อให้สัตว์น้ำได้ใช้ประโยชน์เมื่อเวลาผ่านไปทำให้ปริมาณสัตว์น้ำเพิ่มมากขึ้น จนปี 2560 กิจกรรมซั้งกอดังกล่าวได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานทรัพยากรสัตว์น้ำส่วนพระมหากษัตริย์ ทางชุมชนร่วมกับหน่วยงานและกลุ่มเครือข่ายในการจัดโครงการวางซั้งกออ่าวปากบารา โดยมีสมาคม

ชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ สมาคมรักษ์ทะเลไทย กลุ่มรีฟคาเดียนไทยแลนด์ (สตูล) เป็นผู้ดำเนินการ โดยงบประมาณสนับสนุนจากสำนักงานทรัพยากรสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ในการจัดโครงการซึ่งก่ออ่าวปากบารา หลังจากการวางซั้งก็มีการติดตามผลจากทางกลุ่ม และติดตามผลจากชาวประมงพื้นบ้านที่ได้เข้าไปใช้ประโยชน์ จึงได้ผลออกมาว่าการวางซั้งก่อให้เกิดสัตว์น้ำเข้าไปอาศัยอยู่จริง และมีสัตว์น้ำชนิดใหม่เพิ่มขึ้น จากที่หายไปจากอ่าวปากบาราก็เริ่มกลับมาใหม่ จากที่มีน้อยก็เริ่มชุกชุม ส่วนเสียงจากชาวประมงพื้นบ้านก็เห็นตรงกันว่าหลังจากที่มีการวางซั้งก็ทำให้จับสัตว์น้ำได้มากขึ้น จากปลาที่ไม่เคยมีมาก่อนในอ่าวปากบาราก็เริ่มมา จากปลาที่หายไปก็กลับมาใหม่ ส่วนปลาที่มีน้อยก็เริ่มชุกชุมมากขึ้นกว่าเดิม

1.3 องค์ประกอบที่ 3 ผลผลิต/ ผลลัพธ์ (Out Put)

องค์ประกอบด้านผลผลิตของกระบวนการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน เป็นผลที่ได้จากปัจจัยป้อนเข้า และกระบวนการบริหารจัดการโดยชุมชน ทำให้เกิดผลผลิต/ผลลัพธ์ที่ได้ คือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล สามารถอธิบายได้ดังนี้

1) กิจกรรมการวางซั้ง (บ้านปลา) ซั้งเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านของชาวประมงพื้นบ้าน ถือเป็นวิธีหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนโดยชุมชน ซึ่งการวางซั้งไม่ต้องใช้เงินลงทุนมหาศาล ใช้วัสดุจากธรรมชาติที่สามารถหาได้ในชุมชน การวางซั้ง เป็นการสร้างบ้านให้ปลาเป็นการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำและเพื่ออนุรักษ์สัตว์น้ำเปรียบเสมือนการทำปะการังเทียมให้ปลาวางไข่ และได้เพาะสัตว์น้ำวัยอ่อน การวางซั้ง หรือการสร้างบ้านให้ปลา เป็นกิจกรรมที่ชุมชนให้การยอมรับเป็นอย่างดี ซั้ง สามารถเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำได้ และยังสามารถป้องกันการใช้เครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ที่จะเข้ามาในเขตพื้นที่การประมงพื้นบ้านอีกด้วย การวาง ซั้ง จึงเป็นกิจกรรมหลักของชุมชนที่มีการจัดขึ้นในทุกๆปี กิจกรรมดังกล่าวมีวัตถุประสงค์ของกิจกรรมการวางซั้ง (บ้านปลา) โดยวัตถุประสงค์หลักๆ ของการทำซั้ง มีดังนี้ 1) เพื่อเพิ่มปริมาณสัตว์น้ำบ้านตานีอ่าวปากบารา 2) เพื่อส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในท้องถิ่นทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนภาคประชาสังคมในเรื่องการอนุรักษ์และความมั่นคงทางอาหารสู่ความเข้มแข็งของชุมชนในการปกป้องทรัพยากรทางทะเล 3) เพื่อรณรงค์เชื่อมโยงความรู้ความเข้าใจในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลสู่สาธารณชน

รูปแบบและการวางซั้ง การวางซั้งเป็นการสร้างบ้านให้ปลาบริเวณอ่าวปากบาราอาศัยอยู่ ซั้งเป็นบ้านของสัตว์น้ำที่ชุมชนสร้างขึ้น โดยใช้วัสดุธรรมชาติ ผลิตในรูปแบบของกรวยเลียนแบบธรรมชาติ เลียนแบบระบบนิเวศใต้น้ำให้มากที่สุด บางพื้นที่เรียกว่า หม่อม ซั้ง หรือกำ เป็นการดัดแปลงมาจากประมงพาณิชย์ ที่ทำไว้เพื่อการล่อปลาให้มารวมฝูงแล้วใช้อวนล้อมจับ แต่ซั้งของชาวประมงพื้นบ้านทำเพื่อให้ปลามาอาศัย วางไข่และขยายพันธุ์ โดยมีกฎกติกาชุมชน ห้ามอวนทุกชนิดวางล้อมซั้ง ส่วนอวนตาถี่ต้องวางนอกซั้งเท่านั้น ซั้งทำให้เกิดเป็นกิจกรรมร่วมกันในชุมชนและทำให้ชาวบ้านเกิดความหวงแหนทรัพยากร หลังจากที่มีซั้ง ชาวบ้านไม่ต้องออกเรือไปหาปลาไกลบ้านนอกจากนั้นยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการออกเรือในแต่ละวันอีกด้วย และด้วยลักษณะของวัสดุธรรมชาติของซั้ง จึงทำให้สัตว์น้ำเข้ามาอาศัยอยู่ ถือเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ชาวประมง

พื้นบ้านเลียนแบบธรรมชาติเพราะจากการสังเกตว่าสัตว์น้ำอาศัยอยู่บริเวณที่มีลักษณะเหมือนปลาใต้น้ำ หรือแหล่งหลบภัยจำนวนมากเมื่อมีทางมะพร้าวลอยในน้ำมักมีสัตว์น้ำมาอาศัยอยู่ ซึ่งก่อนนอกจากจะเป็นการอนุรักษ์ และฟื้นฟูสัตว์น้ำแล้ว ซึ่งกอช่วยป้องกันหน้าดินได้อย่างดีอีกด้วย อีกทั้งยังป้องกันไม่ให้เรือประมงที่มีกำลังสูงเข้ามาทำการประมงใกล้ฝั่งมากเกินไป อ่าวปากบาราจึงกลายเป็นอ่าวอนุรักษ์สัตว์น้ำ ที่ไม่มีใครบวกรวนที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำจึงทำให้อ่าวปากบารา มีสัตว์น้ำให้จับตลอดทั้งปี

ซึ่งกออ่าวปากบาราไม่เพียงสร้างเพื่อเป็นแหล่งที่อยู่ให้สัตว์น้ำเพียงอย่างเดียว แต่ซึ่งกออ่าวปากบารายังช่วยเป็นแนวเขตไม่ให้ประมงพาณิชย์เข้ามารุกกล้าในพื้นที่การทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านอีกด้วยเนื่องจากกิจกรรมซึ่งกอดังกล่าว มีการทำข้อตกลงร่วมกัน ร่วมกับนายกสมาคมประมงพาณิชย์ในการขอให้อ่าวปากบาราเป็นเขตอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำอีกด้วย ปัจจุบันการวางซึ่งกอกำลังกลายเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรทางทะเลของสตูล โดยองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลเครือข่ายประมงพื้นบ้านรวมทั้งสำนักงานประมงจังหวัดสตูลได้ตั้งเป้าหมายให้มีการทำซ้ำในบริเวณชายฝั่งทุกอำเภอชายทะเลในจังหวัดสตูล ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G05 ที่ได้กล่าวว่า

“...ซึ่งกอเป็นที่สัตว์น้ำเข้าไปอาศัยอยู่ ถือบ้านของสัตว์น้ำที่ชุมชนสร้างขึ้น โดยใช้วัสดุธรรมชาติ สร้างขึ้นเลียนแบบธรรมชาติ เลียนแบบระบบนิเวศใต้น้ำให้มากที่สุด...”

(G05, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P11 ที่ได้กล่าวว่า

“...หลังจากที่มีซึ่งกอ ชาวบ้านก็ไม่ต้องออกเรือไปหาปลาไกลบ้าน แถมยังประหยัดค่าใช้จ่ายในการออกเรือในแต่ละวันอีกด้วย และด้วยลักษณะของซึ่งกอที่สร้างจากวัสดุธรรมชาติ จึงทำให้สัตว์น้ำเข้ามาอาศัยอยู่ ถือเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิมที่ชาวประมงพื้นบ้านเลียนแบบธรรมชาติ เพราะจากการสังเกตว่า สัตว์น้ำอาศัยอยู่บริเวณที่มีลักษณะเหมือนปลาใต้น้ำ หรือแหล่งหลบภัยจำนวนมากเมื่อมีทางมะพร้าวลอยในน้ำมักมีสัตว์น้ำมาอาศัยอยู่...”

(P11, สัมภาษณ์ 4 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการวางซึ่งกอ หรือการสร้างบ้านปลา ในอ่าวปากบาราทำให้เกิดแหล่งอาศัยของสัตว์น้ำอย่างชุกชุม เป็นแหล่งอาหารสำหรับคนในชุมชนเพิ่มมากขึ้น ชาวประมงพื้นบ้านสามารถเข้าถึงและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชนได้อย่างแท้จริง ภายใต้ข้อตกลงกติกาสังคมชนที่จะใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน โดยมีหน่วยงานร่วมลงนามในการสนับสนุนจำนวนมาก ซึ่งกอยังเป็นเครื่องมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบาราอย่างได้ผล สามารถสร้างข้อตกลงกับกลุ่มประมงพาณิชย์ขนาดใหญ่จะไม่เข้ามาทำประมงรุกกล้าเข้ามาในเขตอ่าวปากบารา ไม่ใช่เครื่องมือประมงผิดกฎหมายเข้ามาในเขตพื้นที่ ซึ่งกอ อ่าวปากบารา อีกด้วย และการวาง ซึ่งกอ ทำให้มีหน่วยงานและองค์กรต่างๆ ให้การสนับสนุนทั้งในกิจกรรม ยอมรับที่จะช่วยกันปกป้องดูแลทะเลปาก

บาราให้เป็นแหล่งอาหารของคนในชุมชน รวมถึงคนทั่วไป และเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชน ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องร่วมบริหารจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบาราอย่างมีส่วนร่วม เพื่อรักษาความมั่นคงทางอาหาร และสามารถรักษาทรัพยากรสัตว์น้ำให้อุดมสมบูรณ์ยั่งยืนสู่รุ่น ลูกหลานต่อไป

โดยเฉพาะกับชาวประมงพื้นบ้านที่ไม่มีต้นทุนในการลงทุนเครื่องมือประมงอื่นๆ เนื่องจากกติกาชุมชนกำหนดให้ใช้เบ็ดตกปลาเท่านั้นในการจับสัตว์น้ำบริเวณ ช้างกอ เป็นการสะท้อนรูปแบบการส่งเสริมความมั่นคงทางอาหารและมุ่งเป้า เพื่อการปกป้องทะเลและทรัพยากรให้ใช้ประโยชน์ได้อย่างยั่งยืน และช้างกอ หรือปะการังเทียมพื้นบ้าน ในอ่าวปากบาราถือเป็นส่วนหนึ่งที่มีส่วนช่วยในการรณรงค์ ให้อยู่ติการทำลายทรัพยากรทางทะเลไปด้วยภายในตัว เพราะบริเวณที่มีการวางช้างกอชาวบ้านมีการเสนอขอให้มีการกำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำ ห้ามประมงพาณิชย์เข้ามารุกล้ำ ห้ามใช้เครื่องมือประมงอื่นๆ อนุญาตให้ใช้ได้เพียงเบ็ดตกปลาเท่านั้น

2) วิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา ร้านคนจับปลาเป็นวิสาหกิจชุมชนที่ก่อตั้งขึ้นโดยชุมชน เพื่อช่วยเหลือชาวประมงพื้นบ้าน และเป็นช่องทางการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน โดยจุดเริ่มต้นร้านคนจับปลา อ่าวปากบารา เป็นแหล่งทำประมงชายฝั่งที่มีความอุดมสมบูรณ์ ทุกๆ วัน ชาวประมงจะออกเรือไปจับสัตว์น้ำเพื่อนำมาเป็นอาหารและจำหน่ายให้แพปลา แต่ที่ผ่านมาผลผลิตที่จำหน่ายไปถึงมือผู้บริโภคปลายทางกลับมีราคาสูงกว่าที่จำหน่ายให้แก่พ่อค้าคนกลางเป็นอย่างมาก เนื่องจากปัญหาผลผลิตถูกพ่อค้าคนกลางกดราคา ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านรวมตัวกันจัดตั้งร้านคนจับปลา จำหน่ายสัตว์น้ำที่จับได้ ส่งขายตรงถึงผู้บริโภค เพื่อตัดพ่อค้าคนกลางออกจากห่วงโซ่การค้าขาย ทำให้สามารถจำหน่ายผลผลิตให้ผู้บริโภคได้ในราคายุติธรรม เพราะที่ผ่านมาชาวประมงพื้นบ้านไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองได้ เพราะต้องส่งผ่านตลาดคนกลางก่อนถึงผู้บริโภค ทำให้ผู้บริโภค บริโภคอาหารทะเลที่มีความเสี่ยงต่อสุขภาพ บริโภคสัตว์น้ำที่ไม่ปลอดภัย แถมราคาที่ไม่เป็นธรรม สมาคมชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำ จึงมีการกำหนดวิธิตัดปัญหาในการจัดการผลผลิตของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชน ทำให้เกิดฐานคิดสำคัญ คือ ร้านคนจับปลา คือจะไม่แข่งขันจัดการผลผลิตสัตว์น้ำกับผู้จัดการกลางในระบบเศรษฐกิจปกติที่ระบบเดินอยู่แล้ว แต่ส่งเสริมให้ชาวประมงจัดการผลผลิตของชาวประมงพื้นบ้าน ป้อนสู่ตลาดทางเลือกใหม่ถือเป็นแนวทางในการรับประกันรายได้และตลาดของชาวประมงพื้นบ้านเองได้ ดังนั้นหลังจากชาวประมงพื้นบ้านขนาดเล็กในพื้นที่ตำบลปากน้ำได้มีการรวมกลุ่มเป็นสมาคมชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำ ระยะเวลาหนึ่งได้ศึกษาเรียนรู้พร้อมกับแรงหนุนจากสมาคมรักษ์ทะเลไทยองค์กร ภาคีต่างๆ ในตำบลปากน้ำจนมีการตัดสินใจทดลองการทำงานโดยสนับสนุนให้แม่บ้านประมงพื้นบ้าน เข้าสู่กระบวนการทำงานเพื่อจัดการผลผลิตที่มีคุณภาพของตนเอง อีกทั้งยังช่วยให้ผู้บริโภคได้เข้าถึงสินค้าสัตว์น้ำที่ปลอดภัยไร้สารเคมีตกค้างอีกด้วย

ซึ่งจุดเริ่มต้นของร้านคนจับปลาจังหวัดสตูลเกิดขึ้นในปี 2559 โดยมีวัตถุประสงค์ของวิสาหกิจชุมชนร้านคนจับปลา 1) เพื่อให้ชาวประมงพื้นบ้านตระหนักถึงการทำประมงอย่างยั่งยืนและรับผิดชอบผลผลิตของตนเองที่จะออกสู่ผู้บริโภค 2) เพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดการผลผลิตสัตว์น้ำชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์ทางปลอดภัย เมื่อสมาคมชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกสมาคมสมาพันธ์ชาวประมงพื้นบ้านแห่งประเทศไทย ได้รับแนวคิดและแนวทางจากร้านคนจับปลาในเครือข่ายที่กำลังเริ่มดำเนินการอยู่ในหลายพื้นที่ เช่น ประจวบคีรีขันธ์

นครศรีธรรมราช การดำเนินงานร้านคนจับปลาสด ได้ถอดหลักคิดและร่วมใช้แบรนด์ร้านคนจับปลา แต่นำมาปรับ ประยุกต์ให้สอดคล้องกับพื้นที่ มีคณะกรรมการของร้านคนจับปลาสด จำนวน 16 คน โดยเลือกตัวแทนแม่บ้านประมงพื้นบ้านพื้นที่ละ 5 คนที่มีความสนใจ และพร้อมที่จะทำงานในเรื่องนี้ ในพื้นที่หลัก 3 หมู่บ้าน ปากบารา ตะโละไฮ และท่ามาลัยเป็นพื้นที่นำร่อง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ชาวประมงพื้นบ้านตระหนักถึงการทำการประมงอย่างยั่งยืน และรับผิดชอบ ผลผลิตของตนที่จะออกไปสู่ผู้บริโภค และเพื่อเป็นศูนย์กลางในการจัดการผลผลิตสัตว์น้ำชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้เกี่ยวกับสัตว์น้ำปลอดภัย

ผลผลิตของร้านคนจับปลาสดเน้นผลผลิตสัตว์น้ำที่มาจากชาวประมงพื้นบ้านจับมาด้วย เครื่องมือประมงที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และผู้จับมีส่วนร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทะเล ควบคู่ไปกับการทำการประมง ผลผลิตของร้านคนจับปลาสดหลักการ สด สะอาด ปลอดภัยไร้สารฟอร์มาลีน จากชาวประมง สู่อุบริโภค ราคาเหมาะสมเป็นธรรมทั้งคนจับและผู้บริโภค ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G06 ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน หนึ่งในคณะกรรมการร้านคนจับปลาและเจ้าหน้าที่สมาคมรักษ์ทะเลไทย ที่ได้กล่าวว่า

“...หากชาวบ้านขายผ่านพ่อค้าคนกลางมักถูกกดราคาอยู่เสมอ ในขณะเดียวกัน พบว่าราคาสินค้าในตลาดที่ขายให้ผู้บริโภคสูงกว่าราคาที่ชาวประมงพื้นบ้านขายให้พ่อค้าคนกลางหลายเท่าตัว กลุ่มชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำ จึงมีการทำโครงการ เมื่อปี "สดร้านคนจับปลา" 2558 ช่วงเริ่มต้นมีเงินลงทุนเพียง 3,000 บาท นำเงินไปซื้อกุ้งจากชาวประมงพื้นบ้าน มาให้กลุ่มแม่บ้านช่วยแปรรูปผลผลิตเพื่อจำหน่าย...”

(G06, สัมภาษณ์ 4 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G01 ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน ที่ได้พูดถึงร้านคนจับปลา ถือเป็นโครงการหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับงานอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ คือ การที่ชาวประมงพื้นบ้านจะขายผลผลิตให้ร้านคนจับปลา จะต้องเข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคมชาวประมงพื้นบ้านก่อน และการเป็นสมาชิกจะเป็นเรือประมงพื้นบ้านที่ไม่ใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย ใช้ตาอวนตามที่กำหนดคือ อวนกุ้ง ต้องให้มีตาอวนขนาด 4.2 เซนติเมตร และ 4.5 เซนติเมตร อวนปู ต้องให้มีตาอวน 4.7 เซนติเมตร ลอบ ไซ ต้องมีตาอวน 2.5 เซนติเมตร ดังคำกล่าว

“...การที่ชาวประมงพื้นบ้านจะขายผลผลิตให้กับร้านคนจับปลา เขาจะต้องเข้ามาเป็นสมาชิกของสมาคมชาวประมงพื้นบ้านก่อน และการเป็นสมาชิกจะต้องเป็นเรือประมงพื้นบ้านที่ไม่ใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย ใช้ตาอวนตามที่กำหนดที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำเช่น อวนกุ้ง ต้องให้มีตาอวนขนาด 4.2 เซนติเมตร และ 4.5 เซนติเมตร อวนปู ต้องให้มีตาอวน 4.7 เซนติเมตร ลอบ ไซ ต้องมีตาอวน 2.5 เซนติเมตร เป็นการช่วยกันอนุรักษ์สัตว์น้ำในอ่าวปากบาราอีกทางหนึ่ง...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

โดยเป้าหมายหลักของร้านคนจับปลา ก็เพื่อเพิ่มศักยภาพในการจัดการผลผลิตของประมงพื้นบ้าน ซึ่งจะต้องทำประมงอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ไม่ใช่เครื่องมือประมงอย่างผิดกฎหมาย หรือทำประมงแบบทำลายล้าง พร้อมกับการกระตุ้นเตือนจิตสำนึกในการปกป้องแหล่งอาหารทะเลไปด้วย สำหรับผลผลิตของกลุ่มประมงพื้นบ้าน มีพวกปลาต่างๆ ตามฤดูกาล เช่น ปลาเก๋า ปลาอินทรี ปลากระพง ปลาน้ำดอกไม้ กุ้งแชบ๊วย หมึกหอม หมึกกระดอง เป็นต้น ซึ่งเป็นสัตว์น้ำที่จับได้ตามฤดูกาล ทางร้านคนจับปลา จะรับซื้อในราคาที่สูงกว่าแพปลาร้อยละ 10-20 โดยจะทำหน้าที่เป็นคนกลางจัดการผลผลิตให้ชาวประมง 1) การแบ่งผลกำไร กำไรที่ได้แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนแรก 50% เป็นต้นทุนหมุนเวียนในร้าน 30% เป็นเงินปันผลของสมาชิกในร้านคนจับปลา และ 20% นำไปสนับสนุนงานอนุรักษ์ เช่น การสร้างซั้งกอหรือบ้านปลา ธนาคารปู และทางร้านคนจับปลายังรับซื้อสินค้าจากแพปลาในชุมชน ในราคาเดียวกันแต่ต้องเป็นแพปลาที่เป็นสมาชิกกับทางร้านเท่านั้น 2) การบริหารจัดการของกลุ่มร้านคนจับปลาสดมีดังนี้ 1) ฝ่ายตลาดมีหน้าที่ในการประสานหาตลาดในท้องถิ่นและตลาดกลางกรุงเทพ 2) ฝ่ายรับคำสั่งซื้อมีหน้าที่รับคำสั่งซื้อตามออเดอร์ที่ฝ่ายตลาดจัดมาให้ 3) ฝ่ายหาสินค้า มีหน้าที่จัดการหาสินค้าตามออเดอร์ที่จัดมาให้ให้ได้ครบตามที่ต้องการ 4) ฝ่ายแปรรูป มีหน้าที่ในการแปรรูปทั้งสดและแปรรูปให้เรียบร้อย 5) ฝ่ายแพ็คสินค้าและจัดเก็บสินค้ามีหน้าที่ในการแพ็คสินค้าจากการแปรรูปให้ถูกต้องตามรูปแบบที่วางไว้และจัดเก็บสินค้าเข้าตู้แช่ให้เรียบร้อย 6) ฝ่ายจัดส่งสินค้า มีหน้าที่ในการจัดส่งสินค้าตามออเดอร์ที่ได้ระบุไว้ให้กับลูกค้าโดยจะต้องประสานผู้รับส่งสินค้าและกับลูกค้า 7) ฝ่ายการเงินและบัญชีมีหน้าที่เกี่ยวกับการเงินทั้งหมดเป็นผู้จัดทำบัญชีรายรับรายจ่ายบัญชี บดุลของร้านคนจับปลาและเก็บหลักฐานต่างๆของร้านคนจับปลาไว้เพื่อ

จะเห็นได้ว่าการก่อตั้งร้านคนจับปลานอกจากทำให้ผู้ผลิตสามารถขายผลผลิตได้โดยตรงให้กับผู้บริโภคแล้ว ยังเกิดการจ้างงานสร้างรายได้ให้แก่แม่บ้านชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนอีกด้วย ร้านคนจับปลา ถือเป็นทางเลือกใหม่ให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจำหน่ายผลผลิตโดยตรงสู่ผู้บริโภค ในราคายุติธรรม ทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภค คือ ผู้บริโภคได้รับประทานอาหารสด ปลอดภัย ที่สำคัญร้านคนจับปลายังเป็นกิจการเพื่อสังคมก่อให้เกิดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความเข้มแข็งอีกด้วย

2) ธนาคารปูม้า เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นโดยชุมชนเป็นผู้ก่อตั้งมีการรวมกลุ่มเพื่ออนุรักษ์ปูม้าบริเวณอ่าวปากบารา โดยการก่อตั้งธนาคารปูม้าเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำบริเวณอ่าวปากบารา โดยจุดเริ่มต้นในการทำธนาคารปูม้า อ่าวปากบารา มีทรัพยากรสัตว์น้ำที่อุดมสมบูรณ์ แต่ที่ผ่านมาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับชาวประมงพื้นบ้านคือปูม้ามีปริมาณที่น้อยลงมาก ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบ ชาวประมงพื้นบ้านต้องออกทะเลไปไกลกว่าเดิม ความยากลำบากเกิดขึ้นกับชาวประมงพื้นบ้าน เมื่อความอุดมสมบูรณ์ของท้องทะเลปากอ่าว ได้รับผลกระทบจากการทำประมงรูปแบบต่างๆ ของเรือประมงขนาดใหญ่ที่มีเครื่องมือประมงแบบทำลายล้าง กวาดเอาสัตว์น้ำขนาดเล็กขึ้นมาด้วย ทำให้ชาวบ้านในชุมชนเกิดความคิดที่อยากให้ปริมาณปูม้าเพิ่มขึ้นโดยชาวบ้านในชุมชนร่วมกันจัดตั้งธนาคารปูม้าบ้านตะโล๊ะไผ่ ในปี 2557 เป็นต้นมา ซึ่งธนาคารปูม้า เป็นส่วนหนึ่งในกระบวนการเพิ่มประชากรปูม้าในอ่าวปากบารา

การกำหนดผู้โครงสร้าง ผู้ดูแลหรือผู้บริหารจัดการธนาคารปูม้า โดยให้ชาวบ้านที่มีจิตอาสา ในการอนุรักษ์มาช่วยดูแลหลังเวลาว่างจากการทำประมง โดยการรองรับและมีการจัดบันทึกจำนวนแม่พันธุ์ปูที่ได้จากการบริจาคในวันต่อวัน และมีการดูแลสูบน้ำเข้าในธนาคารปูเพื่อเตรียมที่สำหรับใส่แม่พันธุ์ปู ซึ่งวางการดำเนินงานดังกล่าวอยู่ภายใต้การดูแลของผู้จัดการธนาคารปู ซึ่งจะมีเจ้าหน้าที่สมาคมชาวประมงพื้นบ้านคอยให้ความช่วยเหลือ โดยมีวิธีการเริ่มจาก 1) การรับฝากแม่พันธุ์ปูม้าที่มีไข่จากสมาชิกชาวประมงพื้นบ้าน 2) นำแม่พันธุ์ปูม้ามาขังไว้และดึงน้ำทะเลเข้ามาเพื่อฟักแม่พันธุ์ปูให้มีการวางไข่ 3) เมื่อแม่พันธุ์ปูมีการวางไข่ ก็จะมีการปล่อยลูกปูสู่ท้องทะเลต่อไป และนำแม่พันธุ์ปูคืนเจ้าของ หากชาวประมงพื้นบ้านที่มาฝากปูม้าและไม่ประสงค์จะรับคืน ก็จะมีการบริจาคให้ธนาคารปูเพื่อใช้ในการบริหารจัดการธนาคารปูต่อไป

นอกจากการจัดตั้งธนาคารปูแล้วชุมชนยังรณรงค์โดยลดการซื้อ-ขายปูม้าที่มีไข่นอกกระดอง และห้ามจับปูม้าขนาด และหลังจากที่ชุมชนมีการก่อตั้งธนาคารปูม้าทำให้ได้รับการยืนยันจากชาวประมงพื้นบ้านว่าประชากรปูม้าได้มีปริมาณมากขึ้น ชาวบ้านสามารถจับปูม้าได้ในระยะทางเพียง 1 กิโลเมตรจากฝั่ง ทั้งที่ก่อนหน้านี้ชาวประมงพื้นบ้านต้องออกเรือไปอย่างน้อยประมาณ 3 กิโลเมตรถึงสามารถจับปูม้าได้ ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G01 ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชน ที่ได้กล่าวว่า

“...ก่อนหน้านี้ปูบริเวณอ่าวปากบารามีเยอะ แต่ช่วงหลังๆ ปูในอ่าวปากบาราเริ่มลดลง จากที่เคยได้เยอะก็ได้มาไม่กี่ตัว บางที่ต้องออกไปไกล 3 กิโลเมตรจะได้แต่ก็ได้มาไม่มากอยู่ดี ชาวบ้านคนอื่นๆ ก็ตอบเสียงเดียวกันว่าปูในอ่าวปากบาราตกลง เลยมีการพูดคุยกันจึงเกิดธนาคารปูซึ่งตั้งอยู่ที่อ่าวนุ่น บ้านตะโล๊ะใส...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ G08 ตัวแทนกลุ่มองค์กรชุมชนที่ได้มีการพูดถึงการลดลงของปริมาณปูม้าในอ่าวปากบารา ซึ่งลดลงจากเดิมจำนวนมากทำให้ชาวประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบ จึงมีการรวมกลุ่มก่อตั้ง ธนาคารปูม้า ขึ้นมาดังคำกล่าว

“...แต่ก่อนตอนปะเด็ๆ ปูในอ่าวปากบาราเยอะมาก ริมหาดขึ้นมาเต็มเลย แต่ช่วงที่ผ่านมามีปูในอ่าวเริ่มลดน้อยลงมาก บางคนออกทะเลไปไม่ได้กลับมาก็มี ได้ 2-3 ตัวก็มี ทำให้ชาวประมงพื้นบ้านได้รับผลกระทบ เราเลยมานั่งคุยกันว่าจะทำธนาคารปู เลยเริ่มก่อตั้ง โดยปะก็จะเข้าไปดูแลรับแม่พันธุ์ปู หลังจากที่ว่าจากการทำประมง เพราะโดยทั่วไปแล้วปะเป็นคนชอบอยากอนุรักษ์ อยากให้ปูในอ่าวปากบารากลับมาเป็นเหมือนเดิม ถึงจะไม่เหมือนเดิม 100% ได้สัก 20% ก็ยังดี...”

(G08, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าภายหลังจากการก่อตั้งธนาคารปูม้า ทำให้ประชากรปูม้าในอ่าวปากบาราเพิ่มมากขึ้น ชาวประมงพื้นบ้านไม่ต้องออกเรือไปไกลๆ ธนาคารปูม้าบ้านตะโล๊ะใสดำเนินควบคู่ไปกับการให้ความร่วมมือของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชนในการบริจาคแม่พันธุ์ปูไข่นอก

กระตอง เป็นการร่วมแรงร่วมใจของชาวประมงพื้นบ้านในชุมชน ในการอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำในชุมชน เพื่อเป็นแหล่งทำกินเชิงอนุรักษ์ เป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับชุมชน ซึ่งจะต่อยอดไปสู่ความมั่นคงในอาชีพและความยั่งยืนของอาชีพประมงพื้นบ้านอ่าวปากบารา

3) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้นในทุกๆปี เกิดจากความร่วมมือในหลากหลายฝ่ายทั้งชุมชน กลุ่มองค์กรชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคประชาชน ไม่ว่าจะเป็นโรงเรียน กรมประมง อุทยาน กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนปากบารา สมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ เป็นต้น ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมระยะสั้น โดยมีขั้นตอนการ 1) การเพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์น้ำ 2) การนำไปปล่อย โดยการติดตามผลก็จะเกิดจากชาวประมงพื้นบ้าน ชาวประมงพื้นบ้านได้มีการพูดถึงการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำของแต่ละหน่วยงานทำให้ชาวประมงพื้นบ้านสามารถจับสัตว์น้ำได้เยอะขึ้นซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G09 ที่ได้กล่าวว่า

“...ก็มีการจัดกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ มีกรมประมง อุทยาน โรงเรียน และกลุ่มในชุมชนที่ทำงานด้านนี้ เช่นกลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา กลุ่มสมาคมชาวประมงพื้นบ้านปากบารา และกลุ่มอื่นๆ...”

(G09, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ภายหลังจากกิจกรรมดังกล่าวได้เสร็จสิ้นในระยะเวลาหนึ่งแล้ว พบว่าชาวบ้านในชุมชนก็มีการกล่าวถึงทรัพยากรในบริเวณอ่าวปากบาราดังคำกล่าวของ P12 ดังนี้

“...พอมมีโครงการที่เกี่ยวกับงานอนุรักษ์ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนมีจำนวนมากขึ้นโดยสังเกตจากผลผลิตที่ได้ ก็จะได้มากกว่าปกติ อาจเกี่ยวกับหลากหลายปัจจัย ทั้งซึ่งกอ ธนาคารปูม่า ปล่อยพันธุ์น้ำ และการควบคุมเครื่องมือการทำประมง...”

(P12, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าในชุมชนมีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเป็นประจำในทุก ๆ ปี จากหลากหลายองค์กร โดยทางหน่วยงานภาครัฐในชุมชนจะมีการจัดกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำขึ้นในวันสำคัญ ๆ เช่น วันพ่อ วันแม่ เป็นต้น และนอกจากนี้ทางกลุ่มองค์กรชุมชนก็มีกิจกรรมการปล่อยพันธุ์สัตว์ โดยจะจัดขึ้นในทุก ๆ ปี ตามวัตถุประสงค์ของแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะมีการจัดกิจกรรมสลับกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มองค์กรชุมชน ในชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา เป็นต้น

2. รูปแบบการจัดการทรัพยากรสัตว์โดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

2.1 การอนุรักษ์ เป็นการดูแล ป้องกัน รักษา ซ่อมแซม ปรับปรุงและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์มากที่สุดโดยไม่ทำลายหรือทำให้เกิดความเสียหายน้อยที่สุด หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด ให้เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมมากที่สุด และใช้ได้เป็นเวลานานที่สุดทั้งนี้จะให้สูญเสียทรัพยากรธรรมชาติโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และต้องกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติโดยทั่วกัน ฉะนั้น การอนุรักษ์จึงไม่ได้หมายถึงการเก็บรักษาทรัพยากรธรรมชาติไว้เฉย ๆ แต่ต้องรู้จักนำมาใช้

ประโยชน์ให้ถูกต้อง เช่นเดียวกับกระบวนการที่ชุมชนได้มีการจัดการที่ก่อให้เกิดการอนุรักษ์นั้นก็คือ การมีกฎกติกาชุมชนในเรื่องของการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรในชุมชน การจัดกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ การก่อตั้งธนาคารปูม้า เป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนที่ชุมชนให้การยอมรับว่า การจัดกิจกรรมดังกล่าวทำให้ประชากรสัตว์น้ำในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ P01 ชาวบ้านหมู่ 1 ชาวบ้านในชุมชนได้กล่าวถึง การอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนไปควบคู่การใช้ประโยชน์โดยไม่ให้เกิดการใช้ประโยชน์ของชุมชนส่งผลกระทบต่อทรัพยากรในชุมชน เช่นเดียวกับการทำการท่องเที่ยวโดยชุมชน ชุมชนได้ใช้ประโยชน์ทรัพยากรในการทำการท่องเที่ยว และได้ดูแลทรัพยากรในการทำกิจกรรมอนุรักษ์ เช่น ปลูกป่าชายเลน ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นต้น โดยที่ทั้งชุมชนและทรัพยากรในชุมชนได้รับประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวดังนี้

“...ปัจจุบันชุมชนใช้การท่องเที่ยวในการอนุรักษ์กิจกรรมของการท่องเที่ยวที่ทำปลูกป่า ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ปีหนึ่งทำหลายๆ ครั้งเลยมีการปรับ จากประมงพื้นบ้านเป็นการท่องเที่ยว แต่ก็ยังเป็นเนื้อเดียวกัน ระหว่างกลุ่มประมงพื้นบ้านกับการท่องเที่ยวใช้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือในการจัดการทรัพยากร ให้ยั่งยืนแต่ก่อนชาวประมงพื้นบ้านมีการอนุรักษ์อย่างเดียวโดยไม่มีรายได้จากตรงนี้ ความยั่งยืนก็ไม่มีแต่เมื่อมาจับประเด็นในเรื่องของการท่องเที่ยวการที่พานักท่องเที่ยวไปเที่ยว พาไปปลูกป่าชายเลน ไปปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ ชุมชนได้รายได้จากการท่องเที่ยว ได้อนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน และชุมชนมีรายได้จากการขายฝากขายผลิตภัณฑ์ในชุมชน นักท่องเที่ยวก็ได้เที่ยว ได้อนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ภายใต้อีกด้วย จากแต่ก่อนการทำงานอนุรักษ์ต้องซื้อน้ำมันเรือใส่เอง เพื่อไปปลูกป่าหรือทำงานอนุรักษ์ต่างๆ แต่พอมีการท่องเที่ยวก็ดีขึ้น เป็นกระบวนการที่เปลี่ยนไปด้วยวิวัฒนาการของในชุมชน ให้เราคิดที่ต่างไป ทรัพยากรเราเพิ่มทำให้เรามีรายได้เพิ่มขึ้น...”

(P01, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2561)

และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ L06 ที่ได้กล่าวว่า

“...การทำซั้งกอเป็นการทำบ้านให้ปลา ทำให้ปลาเข้าซุกซุ่มในบริเวณเดียว ตอนนี้ได้กึ่งงบประมาณมาจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสตูลในการทำซั้งเชือก ซึ่งมีระยะเวลาการใช้งานนานกว่าซั้งกอ...”

(L06, สัมภาษณ์ 8 สิงหาคม 2561)

นอกจากนี้ชาวบ้านในชุมชนมีวิธีการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนได้หลากหลายวิธี มีการนำภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ เช่นการวางซั้งกอ ผลิตจากวัสดุธรรมชาติไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากร การวางซั้งเชือกที่พัฒนาจาก ซั้งกอ เพื่อให้อยู่ได้นาน ซึ่งซั้งเชือกจะมีความทนมากกว่าซั้งกอแต่ใช้งบประมาณมากกว่าซั้งกอในการซื้อวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ชาวบ้านก็มีการวางสลับกัน และนอกจากนี้ ก็มีกิจกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ เช่น การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ กุ้ง หอย ปู ปลา เป็น

ต้น กิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์สัตว์น้ำ นอกจากวางซั้งกอ ก็มีการปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ กุ้ง หอย ปู ปลา เป็นต้น

2.2 การพัฒนา เป็นการปรับปรุง บูรณะทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีสภาพที่ดีขึ้น และสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การก่อสร้างปะการังเทียม เพื่อฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เป็นต้น ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ชาวบ้านได้การสร้างปะการังเทียมที่บ้าน เพื่อการฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนั้น ทางชุมชนได้มีกิจกรรมการวางซั้งกอ เป็นการสร้างบ้านให้ปลาอยู่ หรือเป็นเหมือนปะการังเทียมที่บ้านนั่นเอง ซึ่งจะมีการวางในทุกๆ ปี แต่ปัจจุบันซั้งกอได้มีการปรับรูปแบบเพื่อการใช้งานที่ทนทานกว่านั้นคือ ซั้งเชือก ที่พัฒนาจากซั้งกอ แต่เดิมชาวบ้านได้ใช้ภูมิปัญญาในการทำซั้งกอ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์จากธรรมชาติที่หาได้ในชุมชน หลังจากนั้นได้มีการพัฒนาการทำบ้านปลา จากเชือกซึ่งเป็นการเลียนแบบการทำบ้านปลา แบบชาวบ้านเปลี่ยนจากการใช้ทางมะพร้าวมาเป็นการใช้เชือก ซึ่งปัจจุบันชาวบ้านได้มีการวางซั้งกอ กับซั้งเชือก สลับกัน จะจัดขึ้นในทุกๆ ปี ซึ่งการทำกิจกรรมดังกล่าวเป็นการฟื้นฟูทรัพยากรให้กลับสู่สภาพเดิม เพื่อความยั่งยืนต่อไป ดังคำกล่าวของ L07 ได้กล่าวว่า

“...ใช้สอยเล็กน้อยได้แต่ต้องมีการปลูกทดแทน เช่นตัด 1 ต้นปลูกทดแทน 10 ต้นแต่บางคนก็ปลูกมากกว่าจะด้วยซ้ำไป การใช้สอยไม่จำเป็นต้องมีการแจ้งความประสงค์ ต้องแจ้งชื่อ มีหนังสือขอแจ้งใช้ไม้ ต้องแจ้งชื่อก่อนแจ้งทางกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน...”

(L07, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ P14 ชาวบ้านในชุมชน ที่ได้กล่าวถึงการฟื้นฟูทรัพยากรสัตว์น้ำโดยการไม่ใช้เครื่องมือที่ส่งผลต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เช่น ไม่ใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย ใช้ตาอวนตามขนาดที่กำหนด ไม่จับสัตว์น้ำตัวเล็ก เป็นต้น ดังคำกล่าว

“...ก็ไม่ใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย ไม่ใช้ตาอวนขนาดเล็ก เพราะจะทำให้สัตว์น้ำตัวเล็กๆ ดิ้นเข้าไปด้วย เพราะเราจะไม่จับสัตว์น้ำที่ยังไม่ได้ขนาดจะปล่อยให้มันใหญ่ก่อน...”

(P14, สัมภาษณ์ 5 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการพัฒนาถือเป็นการปรับปรุง บูรณะทรัพยากรในชุมชนให้มีสภาพที่ดีขึ้นและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ เช่น การก่อสร้างปะการังเทียม เพื่อฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เป็นต้น ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ชาวบ้านได้การสร้างปะการังเทียมที่บ้าน เพื่อการฟื้นฟูแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนั้น ทางชุมชนได้มีกิจกรรมการวางซั้งกอ เป็นการสร้างบ้านให้ปลาอยู่ หรือเป็นเหมือนปะการังเทียมที่บ้านนั่นเอง ซึ่งจะมีการวางในทุกๆ ปี สลับกับการวางซั้งเชือก ซึ่ง ซั้งเชือกได้มีการพัฒนารูปแบบเพื่อให้มีความทนทานในการใช้งานโดยการวางซั้งกอถือเป็นการปรับปรุง บูรณะทรัพยากรให้มีสภาพที่ดีขึ้นและสามารถใช้ให้เกิดประโยชน์ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำ และยังสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนอีกด้วย

2.3 การใช้ประโยชน์ การนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ประโยชน์เพื่อตอบสนองความต้องการของของคนในชุมชนในด้านต่างๆ ได้แก่ ปัจจัย 4 เพื่อจะได้ประโยชน์สูงสุดและเกิดการทำลายน้อยที่สุด เช่น การประกอบอาชีพประมงพื้นบ้าน การประมงในชุมชนตำบลปากน้ำ อำเภอละงู จังหวัดสตูล พบว่า ชาวบ้านในชุมชนโดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านเป็นหลัก อาชีพประมงพื้นบ้านถือเป็นอาชีพของบรรพบุรุษของชาวบ้านตำบลปากน้ำ ที่ใช้ในการเลี้ยงชีพของคนในครอบครัว อาชีพประมงพื้นบ้านถือเป็นอาชีพดั้งเดิมของชุมชนตำบลปากน้ำ และได้มีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจนถึงปัจจุบัน โดยอาชีพประมงพื้นบ้านในพื้นที่ตำบลปากน้ำ หลักหลักมีอยู่ 2 รูปแบบคือ

การประมงโดยใช้เรือ หมายถึง ชาวประมงพื้นบ้านตำบลปากน้ำ ใช้เรือพื้นบ้านในการทำประมง แต่ปัจจุบันก็มีการติดเครื่องยนต์เข้าไปด้วยเพื่อความรวดเร็วในการเดินเรือ ชาวบ้านทำการประมงโดยใช้เครื่องมือประมงประเภทต่างๆ เช่น อวนลอยประเภทต่างๆ ได้แก่ อวนปลาทุ อวนปลาทราย อวนปลาหลังเขียว อวนกุ้ง อวนปู อวนปลาใหญ่ และอื่น ๆ เช่น เบ็ดตกปลา ลอบหมึก ไชปู เป็นต้น โดยการประมงของชาวบ้านจะเปลี่ยนแปลงตามฤดูกาลของสัตว์น้ำแต่ละชนิด ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ถือเป็นเครื่องมือหลักๆที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพใช้จับสัตว์น้ำ ดังคำกล่าว ของ L03 ผู้นำชุมชน ที่ได้พูดถึงเครื่องมือประมงที่ชาวบ้านใช้จับสัตว์น้ำโดยส่วนใหญ่ ดังคำกล่าว

“...ชาวบ้านโดยส่วนใหญ่จะทำอาชีพประมงพื้น ออกอวนตามฤดูกาลของสัตว์น้ำ ออกได้หมด อวนลอย ทั้งอวนกุ้ง อวนปลาทุ อวนปลาทราย อวนปู อวนปลาใหญ่ ลอบ ไช ชาวบ้านออกตามฤดู ฤดูกาลไหนมรสุมก็ออกอวนปู...”

(L03, สัมภาษณ์ 8 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P08 และ P07 ชาวบ้านในชุมชน ที่ได้มีการพูดถึงเครื่องมือการทำประมงของชาวประมงพื้นบ้านในบริเวณอ่าวปากบาราที่ได้กล่าวว่า

“...ชาวบ้านในชุมชน ออกทำประมงตามฤดู ก็มีออก อวนปลาทุ อวนปลาทราย อวนกุ้ง อวนปู อวนปลาหลังเขียว...”

(P08, สัมภาษณ์ 6 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P07 ที่ได้กล่าวว่า

“...ในชุมชนก็มีออกอวนทุกชนิด ออกอวนปลา ก็มีอวนปลาทราย อวนปลาทุ อวนปลาหลังเขียว อวนกุ้ง ช่วงมรสุมเขาก็ออกอวนปูกัน ออกได้ตลอด...”

(P07, สัมภาษณ์ 6 สิงหาคม 2561)

ประมงมือเปล่า เป็นการทำประมงโดยไม่ใช้เรือสำหรับผู้ที่มีต้นทุนต่ำ กล่าวคือชาวบ้านในชุมชนตำบลปากน้ำ ในสมัยก่อนมีชาวบ้านเพียงไม่กี่หลังคาเรือนเท่านั้นที่มีเรือออกหาปลา ส่วนชาวบ้านที่ไม่มีต้นทุนในการซื้อเรือ หรืออุปกรณ์ต่างๆ เช่นอวน หรือเครื่องมือที่จะใช้ในการจับสัตว์น้ำ

จึงมีการใช้มือเปล่า โดยมีการใช้อุปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับการจับสัตว์น้ำ ในการหาสัตว์น้ำในบริเวณชายหาด และป่าชายเลน ดังนั้น ชาวบ้านที่ไม่มีอุปกรณ์ในการทำประมง จึงคิดวิธีการที่จะทำมาหากิน โดยการจับสัตว์น้ำที่สามารถจับได้ เช่น การหาหอย โดยชาวบ้านในชุมชนจะใช้ช้อนหรือเสียม เป็นอุปกรณ์หรือวัสดุอื่น ๆ ที่สามารถ ขุดหอยที่อยู่ในทรายบริเวณชายหาดได้ หอยที่ชาวบ้านนิยมไปหาหรือขุดโดยส่วนใหญ่ คือ หอยเสียบ หอยกัน หอยหวาน และหอยตลับ เป็นต้น และยังมีหอยที่อยู่ตามป่าชายเลนที่ชาวบ้านนิยมหา เช่น หอยกัน หอยนางรมเล็ก เป็นต้น ไม่เพียงแค່หอยเท่านั้นที่ชาวบ้านนิยมจับด้วยมือเปล่า ยังมีปู และอื่นๆ ที่สามารถจับได้โดยมีการประดิษฐ์เครื่องมือไว้สำหรับจับน้ำบริเวณริมชายหาด และป่าชายเลน ซึ่งปัจจุบัน ชาวบ้านก็ยังนิยมจับสัตว์น้ำด้วยมือเปล่าอีก เช่นเดียวกันแต่โดยส่วนใหญ่แล้วมักจะเป็นสตรี และเด็กๆ ที่นิยมจะไปหาหอย สอดคล้องกับคำกล่าวของ P03 ชาวบ้านในชุมชนที่ได้กล่าวว่า

“...โดยส่วนใหญ่ชาวบ้านออกเรือทำประมง แต่ก็มีบ้างที่ไปหาหอยบ้าง มันจะเป็นดอนหอยอยู่ชาวบ้านก็ไปเก็บมาทำอาหารบ้าง ขายบ้าง...”

(P03, สัมภาษณ์ 7 สิงหาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ L01 ที่ได้กล่าวว่า

“...ที่มีหอยตะเกาะเยอะ โดดเด่นในเรื่องหอยตะเกาะ ชาวบ้านนิยมไปหาหอย ก็เป็นประมงพื้นบ้านเหมือนกันแต่เพียงไม่ได้ใช้เรือ เพราะหอยตะเกาะจะอยู่ริมหาด ส่วนมากแล้วมีเด็กๆ วัยรุ่นในชุมชน นิยมเก็บมาขายทำเป็นอาชีพ...”

(L01, สัมภาษณ์ 3 ธันวาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าชาวบ้านในชุมชนโดยส่วนใหญ่ จะประกอบอาชีพประมงเป็นหลัก เนื่องจากอ่าวปากบารามีทรัพยากรสัตว์น้ำที่อุดมสมบูรณ์ เป็นผลที่ก่อให้เกิดแหล่งอาหารที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ รวมถึงก่อให้เกิดแหล่งอนุบาลสัตว์น้ำ ที่สัตว์น้ำใช้ในการพึ่งพาอาศัยเพื่อความอยู่รอด ชาวบ้านในชุมชนมีการทำประมงที่หลากหลาย ทั้งเครื่องมือ และวิธีการจับสัตว์น้ำ ในอ่าวปากบาราไม่เพียงแต่ชาวบ้านในชุมชนเท่านั้น ที่มีการประมงพื้นบ้านในอ่าวปากบารา มีทั้งชาวบ้านชุมชนใกล้เคียง รวมถึงการทำประมงพาณิชย์ และมีการใช้เครื่องมือที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้ทรัพยากรสัตว์น้ำในบริเวณอ่าวปากบารามีจำนวนลดลงอย่างเห็นได้ชัด ส่งผลให้ชาวบ้านจับสัตว์น้ำได้น้อยลง ต้องออกไปจับสัตว์น้ำไกลขึ้น ชาวบ้านในชุมชนจึงมีการคิดเพื่อหาวิธีในการแก้ปัญหา เพื่อการอนุรักษ์ พื้นฟู และป้องกันทรัพยากรในชุมชน เพื่อให้ทรัพยากรกลับมาอุดมสมบูรณ์ตามที่เคยเป็น

จากการจัดการข้างต้นที่กล่าวมาสามารถสรุปได้ว่า การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนอ่าวปากบารามีหลายวิธีการ 1) การทำซั้งกอ หรือบ้านปลา 2) ร้านคนจับปลา 3) ธนาคารบูม้า 4) การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ และนอกจากนี้ยังมีการกันแนวเขตพื้นที่สำหรับอนุรักษ์สัตว์น้ำ และการอนุรักษ์แบบวิถีโดยชาวบ้านในชุมชน โดยการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ จะเกี่ยวเนื่องกับการจัดการทรัพยากรชายฝั่ง ไม่ว่าจะเป็น ทรัพยากรป่าชายเลน หญ้าทะเล และแนวปะการัง เนื่องจากทรัพยากรดังกล่าวเป็นทั้งแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย และเป็นที่ยางไข่ เพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำ การจัดการจึงมีความ

เกี่ยวเนื่องกัน โดยการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำอำเภอบารามไม่เพียงชาวบ้านในชุมชนเท่านั้นที่มีส่วนในการจัดการ ทางหน่วยงานต่างๆ ก็ได้เข้ามาให้การสนับสนุน เพื่อให้การจัดการดังกล่าวเป็นไปอย่างราบรื่น

3. การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

การจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล เกิดจากความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชนซึ่งสามารถแบ่งการจัดการในระดับต่าง ๆ ออกเป็น 3 ระดับ คือ

3.1 การจัดการในระดับชุมชน โดยในระดับชุมชนจะเน้นการให้ความรู้ การสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชน และการทำกิจกรรม เกี่ยวกับการอนุรักษ์ การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน รวมถึงการตรวจตราเฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตาในการช่วยกันปกป้องทรัพยากรในชุมชน ซึ่งในระดับชุมชน เป็นการให้ความร่วมมือ ในการเข้าไปมีส่วนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน ร่วมไปแสดงความคิดเห็น ร่วมในการเข้าไปมีบทบาทต่างๆ ในแต่ละกิจกรรม ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G09 ที่ได้กล่าวว่า

“...ชาวบ้านในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็น เด็ก วัยรุ่น ช่วงที่ว่างจากเรียนหนังสือก็มาทำงานในด้านอนุรักษ์ ช่วยอุทยาน ยาน ตรวจตราเฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตา ชาวบ้านก็เข้าไปมีส่วนร่วมเช่น ร่วมกันทำซั้งเชือก ซั้งกอ และกิจกรรมอื่นๆ...”

(G09, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ L05 ยังได้กล่าวอีกว่าชุมชนมีการเฝ้าระวังพวกเรือประมงที่ทำประมงผิดกฎหมายที่เข้ามาทำการประมงในบริเวณชุมชน เพราะเรือประมงพวกนี้เขาจะใช้เครื่องมือที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรอื่น ๆ ดังคำกล่าว

“...ชาวบ้านมีการเฝ้าระวัง เป็นหูเป็นตา ช่วย ๆ ดู ถ้าไม่ให้มีการทำประมงผิดกฎหมาย หรือทำเรือประมงที่ทำประมงผิดกฎหมายเข้ามาทำการประมงในบริเวณ เนื่องจากวิธีการทำประมงของเขาจะส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำในอ่าว ชาวบ้านก็ช่วย ๆ กันหาก พบเจอถ้าพูดคุยกันได้ก็เข้าไปตัดเตือน ถ้าพูดคุยกันไม่ได้ ก็แจ้งเจ้าหน้าที่...”

(L05, สัมภาษณ์ 11 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการจัดการในระดับชุมชน เป็นการให้ความร่วมมือของชาวบ้านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในของชุมชน รวมถึงช่วยดูแลทรัพยากรในชุมชน โดยการเป็นหูเป็นตา เฝ้าระวัง การใช้ประโยชน์ที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรอื่น ๆ ในชุมชน ช่วยกันปกป้องทรัพยากรในชุมชน ให้ความร่วมมือในการเข้าไปมีส่วนร่วม หรือเข้าไปมีบทบาท ในกิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในชุมชน ร่วมแสดงความคิดเห็น การดำเนินงาน และการติดตามผล ร่วมกันกับหน่วยงานและร่วมกันกับองค์กรในชุมชน เป็นต้น

3.2 การจัดการในระดับเครือข่าย โดยในระดับเครือข่ายจะเน้นการให้ความรู้ การสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนตระหนักถึงผลกระทบจากทรัพยากร การดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์ การป้องกันการฟื้นฟู โดยการขับเคลื่อนด้านนโยบาย โดยการเสนอแนะนโยบาย การเสนอปรับปรุงต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อชาวบ้านในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ L04 ผู้นำชุมชน และ คำกล่าวของ G03 ที่ได้กล่าวว่า

“...กลุ่มต่าง ๆ ในชุมชนจะทำหน้าที่ที่แตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของกลุ่ม โดยกลุ่มในชุมชนจะเป็นตัวผลักดันในด้านนโยบาย การที่หน่วยงานในชุมชนจะเสนอร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรในชุมชน ก็จะมีการเรียกผู้นำชุมชน กลุ่มองค์กรในชุมชนเพื่อเป็นตัวแทนชาวบ้านในการประชุมเพื่อเสนอร่างนโยบาย ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน”

(L04, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2561)

และนอกจากนี้ G03 ยังได้กล่าวถึงการให้ความรู้ในเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน ดังคำกล่าว

“...ทางกลุ่มจะมีการให้ความรู้ ในการอนุรักษ์ทรัพยากรไม่ให้เกิดความเสื่อมโทรม เพื่อทรัพยากรอยู่ให้ถึงลูกหลานในอนาคต...กลุ่มเราเข้าไปเป็นหนึ่งในนั้นด้วยเข้าไปประชุมหารือในด้านนโยบาย เสนอปรับปรุงนโยบายต่างๆ ให้หน่วยงาน เป็นตัวแทนของชาวบ้านที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดร่างนโยบายในหน่วยงานต่างๆ ในชุมชน...”

(G03, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า การจัดการระดับเครือข่ายเป็นการส่งเสริม สร้างองค์ความรู้ให้กับชุมชน และร่วมกันทุกภาคส่วน ในการขับเคลื่อนนโยบาย การเสนอแนะนโยบาย การเสนอปรับปรุง กฎต่าง ๆ ของหน่วยงาน เพื่อให้เอื้อประโยชน์ร่วมกันระหว่างหน่วยงานและชาวบ้านในชุมชน โดยการให้ความร่วมมือกันระหว่างชาวบ้าน กลุ่มเครือข่าย และหน่วยงานในชุมชน

3.3 การจัดการในระดับหน่วยงาน โดยในระดับหน่วยงานจะเป็นการขับเคลื่อนด้านนโยบาย การออก การบังคับใช้ และการปรับปรุงกฎหมาย เพื่อให้เอื้อต่อการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเป็นการแก้ปัญหาให้กับชาวประมงพื้นบ้านได้อย่างเหมาะสม อ่าวปากบาราอยู่ในเขตการดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา บทบาทของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา คือ มีการประชุมปรึกษาหารือ วางแผน ร่วมกันกับสมาคมชาวประมงพื้นบ้าน วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง จะมีการประชุมร่วมกันเดือนละ 1 ครั้ง เพื่อมาหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา ร่วมกัน และมีการออกกฎร่วมกันระหว่างหน่วยงานกับชุมชน อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา จะมีการออกกฎร่วมกันเชื่อว่าสามารถคิดและเอามาประยุกต์กับกฎหมายอุทยานเพราะกฎหมายบางตัวไม่สามารถใช้กับพื้นที่ได้จึงต้องอะลุ่มอล่วยต่อกัน ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ A02 ได้กล่าวว่า

“...บทบาทของอุทยานมีหน้าที่จัดการประชุม ปรึกษาหารือ วางแผน ร่วมกันกับสมาคมชาวประมงพื้นบ้าน วิสาหกิจท่องเที่ยวโดยชุมชน และ

หน่วยงานอื่นๆ จะมีการประชุมร่วมกันเดือนละ 1 ครั้ง จะมีการออกกฎ
ร่วมกันระหว่างหน่วยงานกับชาวบ้าน ต้องมีการปรึกษากับชาวบ้าน
กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แล้วเข้ามาที่หน่วยงานเพื่อมาทำข้อตกลงร่วมกัน เพราะ
เชื่อว่าสามารถคิดและเอามาประยุกต์กับกฎหมายอุทยาน เพราะกฎหมาย
บางตัวไม่สามารถใช้กับพื้นที่ได้จึงต้องอะลุ่มอล่วยต่อกัน...”

(A02, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของ ชาวบ้านในชุมชน P07 และ A01 ได้พูดถึงในเรื่องของ
บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลปากน้ำ และหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ ในการจัดการทรัพยากร
สัตว์น้ำในชุมชน ดังคำกล่าว

“...อบต. มีส่วนร่วมในการส่งเสริมการทำกิจกรรมต่าง ๆ เกี่ยวกับการ
อนุรักษ์อยู่แล้ว เช่นการจัดกิจกรรมต่างๆ เกี่ยวกับงานอนุรักษ์ ไม่ว่าจะ
เป็นการทำซั้งให้ปลาอยู่ รวมถึงงบประมาณต่างๆ ในการช่วยกันหนุน
วิธีการอนุรักษ์ทรัพยากร แล้วก็ร่วมกับกลุ่มประมงพื้นบ้านทำกิจกรรม
ปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำต่างๆ และนี่ก็เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยเพิ่มปริมาณ ของสัตว์
น้ำในอ่าวปากบารา...”

(A01, สัมภาษณ์ 9 สิงหาคม 2561)

และนอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำกล่าวของ P07 ที่ได้กล่าวว่า

“...หน่วยงานในชุมชนก็มีส่วนช่วยให้กิจกรรมราบรื่น เช่น อบต.ช่วยใน
การอำนวยความสะดวกให้ใช้สถานที่ในการจัดกิจกรรม ในการก่อตั้ง
ธนาคารปูม้าในชุมชน...”

(P07, สัมภาษณ์ 6 สิงหาคม 2561)

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่าการจัดการระดับหน่วยงานเป็นการขับเคลื่อนด้านนโยบาย เพื่อให้
เอื้อต่อการจัดการทรัพยากรอย่างยั่งยืน และเป็นการแก้ปัญหาให้กับชาวประมงพื้นบ้านได้อย่าง
เหมาะสม อ่าวปากบาราอยู่ในเขตการดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะ
ตรามิบทบาท ในการออกกฎร่วมกัน ระหว่างหน่วยงาน ร่วมกับชุมชน เพื่อชุมชนกับหน่วยงานได้รับ
ประโยชน์ร่วมกัน

ตอนที่ 2 แนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล

จากการแสดงความคิดเห็นโดยสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่มร่วมกับผู้ที่มีส่วน
เกี่ยวข้องร่วมแสดงความคิดเห็นในการเสนอแนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณ
ชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล โดยนำข้อสรุปจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก และการ
สนทนากลุ่มกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถวิเคราะห์สภาพแวดล้อมในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำ
โดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอละงู จังหวัดสตูล และประมวลผลการศึกษาค้นคว้า

แนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชน บริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล ดังนี้

1. แนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล
 ในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่ง อำเภอลงู จังหวัดสตูล 5 แนวทาง ประกอบไปด้วย การส่งเสริมการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน การส่งเสริมการรวมกลุ่มอนุรักษ์และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร การส่งเสริมนักอนุรักษ์รุ่นใหม่ เสริมสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีใจรัก และห่วงแหนทรัพยากรในชุมชน การเฝ้าระวัง การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากร การส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในงานอนุรักษ์ ดังนี้

1.1 การส่งเสริมการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน

การส่งเสริมการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เป็นการส่งเสริมในการทำกิจกรรม โดยกิจกรรมในแนวทางการนี้ จะเน้นในลักษณะ การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน การรณรงค์ การเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ โดยให้ความรู้ความเข้าใจ ถึงประโยชน์ ความสำคัญ และผลกระทบ ตลอดจนการป้องกันความเสื่อมโทรม และการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำให้แก่คนในชุมชน เพื่อให้มีความตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ มีความรักและห่วงแหนทรัพยากรในบ้านเกิดของตนเอง เกิดความตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง ดังคำกล่าวของ G07 ที่ได้กล่าวว่า

“...ทางกลุ่มสมาคมชาวประมงพื้นบ้านมีกิจกรรมให้ชุมชนไปดูงานต่างพื้นที่ และมีการจัดกิจกรรมให้ความรู้กับชาวบ้านคนอื่น ๆ พอออกไปดูพื้นที่อื่น เราจะได้แนววิธีการของเขาไปปรับใช้กับชุมชนเรา แต่ก็มีที่เขามาดูการจัดการของเราเขาก็นำกลับไปพัฒนาของเขา...”

(G07, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

และยังสอดคล้องกับการสนทนากลุ่ม ดังคำกล่าวของ G08 ได้กล่าวว่า

“...ชาวบ้านบางคนก็มีความรู้สึ้อยากที่จะอนุรักษ์อยู่แล้ว พอได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมกับนักอนุรักษ์ และมีนักวิชาการ ทั้งในพื้นที่ และต่างพื้นที่ ในการทำกิจกรรม ได้มีการพูดคุย และพบปะตอนไปดูงาน เป็นการเปิดมุมมองใหม่ๆ ในการให้ความรู้ กับชุมชน ทำให้มีความรู้สึ้อยากอนุรักษ์ เลยมีการลงมือปฏิบัติโดยการทำธนาคารปูม้าในช่วงว่างจากการทำประมง ...”

(G08, สนทนากลุ่ม 7 ธันวาคม 2561)

และยังสอดคล้องกับการสนทนากลุ่มโดย G07 ได้กล่าวว่า

“...การที่หน่วยงานเข้ามาอบรมมาให้ความรู้ชาวประมงพื้นบ้านทำให้ชาวบ้านได้รับรู้ถึงผลกระทบที่ชาวประมงพื้นบ้านทำไปโดยไม่คำนึงต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน พอมีคนมาให้ความรู้เหมือนเป็นการสะกิดให้ชาวบ้านตระหนักการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน จากชาวบ้านที่มีใจรักแต่ไม่กล้าไม่รู้อะไรอย่างไร พอมีหน่วยงาน มีนักวิชาการ มาบอกมาให้แนวทาง ทำให้ชาวบ้านพร้อมที่จะมีส่วนร่วมที่จะช่วยดูแลทรัพยากรในชุมชน...”

(G07 สนทนากลุ่ม, 7 ธันวาคม 2561)

และสอดคล้องกับคำกล่าวของ L04 ที่ได้กล่าวว่า

“...พอมีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ในชุมชน ทำให้ชาวบ้านในชุมชนตระหนักถึงการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำมากขึ้นให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม ให้ความร่วมมือโดยการไม่ใช้เครื่องมือที่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน...”

(L04, สนทนากลุ่ม 7 ธันวาคม 2561)

ดังนั้นจากการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม สามารถสรุปได้ว่า การส่งเสริมการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ชุมชนได้มีโอกาสได้ไปศึกษาดูงาน ในต่างพื้นที่ และมีนักวิชาการ นักอนุรักษ์เข้ามาในพื้นที่ทั้งนี้ เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากชาวบ้านในพื้นที่ทำให้ชาวบ้านในพื้นที่ที่มีความสนใจในงานอนุรักษ์มากขึ้น เนื่องจากได้รับความรู้ข่าวสาร ต่างๆ รวมทั้งมีอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตรา สมาคมรักษ์ทะเลไทย องค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานอื่นๆ ในพื้นที่ ก็ร่วมจัดกิจกรรม ให้ความรู้แก่คนในชุมชนเปิดโอกาสในการสนับสนุนการทำกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเป็นต้น

1.2 การส่งเสริมการรวมกลุ่มอนุรักษ์และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร ส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการคิดวางแผน ปฏิบัติ ติดตาม และประเมินผล ในการการทำกิจกรรมหรืองานต่างๆ เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรโดยการเชิญชวน เป็นสมาชิก และมอบหมายตำแหน่งให้กับชาวบ้านรับผิดชอบในบทบาทต่าง ร่วมกับหน่วยงานของรัฐและหน่วยงานเอกชนรวมถึง ร่วมกับกลุ่มเครือข่ายในชุมชน เป็นต้น โดยมีการส่งเสริมดังนี้

1) การส่งเสริมให้ชุมชนเข้าร่วมกิจกรรม ในการ คิด วางแผน ปฏิบัติ ติดตาม และประเมินผล

2) การส่งเสริมให้ชุมชนเกิดการรวมกลุ่ม การเข้าไปเป็นกรรมการ การเข้าไปเป็นสมาชิกของกลุ่ม หรือแม้แต่การเข้าไปเป็นอาสาสมัครในการช่วยเหลือกิจกรรมต่างๆ

3) การส่งเสริมให้สมาชิกชุมชนเข้ามามีบทบาทในการทำกิจกรรมของชุมชน ทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็น เด็ก ผู้ใหญ่ หรือเยาวชน ให้มาทำกิจกรรมร่วมกัน

ซึ่งจากที่กล่าวมาข้างต้นสอดคล้องกับคำกล่าวของ A02 ได้กล่าวว่า

“...การทำประมงในอ่าวปากบาราต้องอยู่ภายใต้กฎของอุทยานซึ่งอุทยานก็เปิดโอกาสให้ชาวประมงพื้นบ้านได้ร่วมกันออกกฎกติกาในการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ให้ชุมชนสามารถเข้ามาแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่างๆ ให้ชาวบ้านร่วมกับผู้นำร่วมกันทำข้อตกลง และมาเสนอให้กับอุทยาน เพื่อให้กฎหมายอุทยานมีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชน...”

(A02, สัมภาษณ์ 5 กันยายน 2561)

และจากการสนทนากลุ่มสอดคล้องกับคำกล่าวของ L04 ที่ได้กล่าวว่า

“...การอนุรักษ์ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของชุมชน เช่นการขอใช้พื้นที่อุทยานในการทำการท่องเที่ยว หรือการขอแนวเขตหรือพื้นที่ในการอนุรักษ์สัตว์น้ำ ก็มีการพูดคุยร่วมกันกับคนในชุมชน พอได้ข้อเสนอก็ไปเสนอทางอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเภตราในพื้นที่ เพื่อออกกฎและควบคุมดูแลต่อไป...”

(L04 สนทนากลุ่ม, 7 ธันวาคม 2561)

และนอกจากนี้ P07 ยังได้กล่าวในการสนทนากลุ่มถึงการมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ในชุมชน ดังคำกล่าว

“...ก็ไปช่วยนะ ว่าง ๆ หลังจากทำประมงเสร็จ ก็ไปช่วยกัน คนอื่น ๆ ในชุมชนก็มากันเยอะ ทั้งชาวบ้านที่อยู่ในกลุ่มต่าง ๆ ในชุมชน และชาวบ้านในชุมชนก็มากันเยอะ ทุกช่วงอายุ มีหมด...”

(P07 สนทนากลุ่ม, 7 ธันวาคม 2561)

จากการการส่งเสริมกลุ่มอนุรักษ์ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรสามารถสรุปได้ว่า หัวใจสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน คือกลุ่มองค์กรชุมชนซึ่งเป็นกุญแจสำคัญที่จะขับเคลื่อนและสร้างการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชนต่อการพัฒนา การสร้างกลุ่มอนุรักษ์ถือเป็นหลักการหรือวิธีการเบื้องต้น ในการวางระบบของการพัฒนา เพราะการพัฒนาที่จะนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชนนั้น พื้นฐานมาจากการรวมกลุ่มของคนในชุมชน ขับเคลื่อนการทำงานของกลุ่มให้เป็นที่ยอมรับ มีการบริหารจัดการที่เป็นระบบ โปร่งใส และมีการขยายโอกาสให้กับคนอื่น ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำงานหรือเป็นสมาชิกกลุ่ม ทั้งนี้การรวมกลุ่มองค์กรในชุมชน จะช่วยเพิ่มโอกาสให้ชุมชนมีตัวตนในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ ได้สะดวกมากยิ่งขึ้น ดังนั้นกระบวนการทำงานของกลุ่มอนุรักษ์ในตำบลปากน้ำ เป็นเหมือนผู้นำทางความคิดเป็นเหมือนตัวแทนของคนในชุมชนในการทำกิจกรรมต่าง หรือประชุมหารือในเรื่องต่างๆ เช่นความต้องการต่างๆของชุมชน การแก้ปัญหาชุมชน ซึ่งทางกลุ่มเปรียบเสมือนตัวแทนของคนทั้งชุมชนที่สะท้อนความเป็นวิถีชีวิตชุมชน

ผ่านกิจกรรมต่างๆของกลุ่ม เป็นการส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนโดยการสร้างให้ชุมชนเข้าร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน เชิญชวนเป็นสมาชิกของกลุ่ม และมอบหมายตำแหน่งให้กับชาวบ้านรับผิดชอบในบทบาทต่างๆ ให้ชุมชนมีหน้าที่ในงานกิจกรรมนั้น เพื่อเป็นการสร้างให้ชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของทรัพยากร หากชุมชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของการอนุรักษ์ การฟื้นฟู และการปกป้องทรัพยากรของตนเองก็จะกลายเป็นเรื่องง่าย

1.3 ส่งเสริมนักอนุรักษ์รุ่นใหม่ เสริมสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีใจรัก และหวงแหนทรัพยากรในชุมชน

การเสริมสร้างนักอนุรักษ์รุ่นใหม่ เริ่มจากการเสริมสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีใจรัก มีความรักและหวงแหนทรัพยากรในชุมชน โดยการถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ให้เยาวชนมีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนไม่ลืมนึกเป็นตัวตน ความเป็นวิถีชีวิตประมงพื้นบ้านของชุมชน เพื่อให้เยาวชนมีความตระหนักและมีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ มีความรักและหวงแหนทรัพยากรในบ้านเกิดของตนเอง เกิดความตระหนักกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนของตนเอง เพื่อร่วมหาทางแก้ และเป็นการสร้างบทบาทของคนรุ่นใหม่ที่จะเป็นผู้นำผู้คิด ผู้กระทำในอนาคต โดยมีการส่งเสริมดังนี้ 1) การส่งเยาวชนไปสำรวจและทำฐานข้อมูลทรัพยากร เป็นการให้บทบาทเยาวชนให้มีส่วนร่วม เป็นการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยการปฏิบัติจริง ซึ่งถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่สำคัญในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน และ 2) การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ให้เด็กได้ศึกษาและเห็นความสำคัญของทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน ในรูปแบบการถ่ายทอดจากผู้อาวุโสถึงลูกหลาน ซึ่ง G09 และ G10 ได้กล่าวว่า

“...ทางกลุ่มสองล้อของเราจะส่งเยาวชนที่เป็นสมาชิกกลุ่มให้ไปทำงานร่วมกับอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะเพตรา เพื่อไปสำรวจและทำฐานข้อมูลทรัพยากร ก็ไปทุกเสาร์ อาทิตย์ วันที่เด็กหยุดเรียน ก็มีสลับกันไปกับสมาชิกคนอื่น ๆ เพื่อสร้างให้เด็กหันมาสนใจในงานอนุรักษ์ หันมาสนใจบ้านเกิดตนเอง...”

(G09, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

เช่นเดียวกับคำกล่าวของ G10 ที่ได้มีการกล่าวถึงการมีส่วนร่วมของตนในการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนดังคำกล่าวที่ว่า

“...ได้ไปร่วมทำซั้งกอ เตรียมอุปกรณ์ ถักทางมะพร้าว ตัดเชือก จะไปช่วยในส่วนที่เราสามารถทำได้ ในช่วงเวลาว่างจากโรงเรียน โดยทางกลุ่มจะมีการนัดรวมกลุ่มกัน ก็มีการจัดอบรมให้ความรู้เพื่อนำไปใช้ช่วยชุมชนต่อไป...”

(G10, สัมภาษณ์ 4 ธันวาคม 2561)

และ G03 ได้กล่าวถึงการเปิดโอกาสให้ความรู้แก่เยาวชน เพื่อการสร้างคนรุ่นใหม่ ให้มีแนวคิดในการอนุรักษ์ จะทำให้เยาวชนที่เติบโต จะได้มีแนวคิดใหม่เพื่อกลับมาพัฒนาชุมชนตนเองในอนาคต ดังคำกล่าวที่ว่า

“...การให้ความรู้กับนักเรียนตามโรงเรียนต่างๆ จากห้องเรียนรีฟิวเดียน ไทยแลนด์ เพราะเรามองว่าเด็กจะโตในอนาคตจะต้องเป็นผู้นำจะต้องเป็นผู้คิดเป็นผู้กระทำในอนาคต เป็นแนวนโยบายที่มีระยะเวลาอันยาวนานที่สุด มีการสอนปลูกปะการัง ผลิตวิทยากร ให้เป็นแนวร่วมในการทำงานได้น้ำ เก็บขยะได้น้ำผูกพันกันแน่วแน่น การปลูกฝังเยาวชนคนรุ่นใหม่ เกิดขึ้นมาใหม่ก็ต้องมีความคิดใหม่ๆ ที่เอื้อประโยชน์ให้กับทรัพยากร...”

(G03, สัมภาษณ์ 10 สิงหาคม 2561)

ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ G08 ในการสนทนากลุ่ม ได้กล่าวถึงการส่งเสริมนักอนุรักษ์รุ่นใหม่ ดังคำกล่าว

“...เราทำเท่าที่เราอยากทำ อยากเห็นภาพที่ทะเลบ้านเราอุดมสมบูรณ์ เหมือนตอนเรายังเด็ก เราชอบ เราก็อยากให้เด็ก ๆ รุ่นใหม่มาทำตรงนี้ ด้วย ไม่ได้ต้องการให้เด็กรุ่นใหม่ มาทำอาชีพประมง เพียงแต่อยากให้เรียนรู้วิธีการทำประมง และรู้ว่าในชุมชนมีอะไรบ้างเพื่อไปแลกเปลี่ยน เรียนรู้กับเพื่อนๆ ต่างพื้นที่...”

(G08 สนทนากลุ่ม, 7 ธันวาคม 2561)

และนอกจากนี้ P08 ได้กล่าวในการสนทนากลุ่มอีกว่า

“...ในชุมชนมีกลุ่มเยาวชน เป็นกลุ่มที่มีเยาวชนในชุมชนรวมกลุ่มกัน เพื่อทำงานอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนมีเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มหลายร้อยกว่าคน เด็ก และหน่วยงานก็ให้ความสนใจคอยสนับสนุนกลุ่มของเยาวชนนี้...”

(P08 สนทนากลุ่ม, 7 ธันวาคม 2561)

ดังนั้นสรุปได้ว่าการส่งเสริมสร้างนักอนุรักษ์รุ่นใหม่เริ่มจากการเสริมสร้างจิตสำนึกให้เยาวชนให้มีใจรัก มีความรักและห่วงหาพันทรัพยากรในชุมชน โดยการให้ความรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่น ให้เยาวชนมีความสนใจ และมุ่งมั่นที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน เป็นการปลูกฝังให้เยาวชนไม่ลืมความเป็นตัวตน และวิถีชีวิตของชุมชนตนเอง และการให้ความรู้ และการสนับสนุนกิจกรรมแก่เยาวชนรุ่นใหม่เพื่อปลูกฝังในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำทำให้เยาวชนที่จะเติบโตในอนาคตมีใจรักในงานอนุรักษ์ เอาความคิดใหม่ๆ มาพัฒนาชุมชนตนเองต่อไป เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

1.4 การเฝ้าระวัง การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากร

เป็นกระบวนการหนึ่งของการจัดการทรัพยากรโดยภาครัฐ และของกลุ่มองค์กรชุมชน โดยทางหน่วยงานร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชนเจ้าของพื้นที่ โดยมีกิจกรรม การดูแล ออกตรวจตรา ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในการดูแลทรัพยากร การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน การแต่งตั้งคณะทำงานในการออกตรวจตรา การปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำอย่างต่อเนื่องในหลายๆ หน่วยงาน และการสร้างปะการังเทียม หรือซั้งกอ เพื่อสร้างที่อยู่อาศัยให้สัตว์น้ำ ทั้งนี้ในกิจกรรมบางกิจกรรมทางหน่วยงานก็มีการสนับสนุนงบประมาณเพื่อให้ชาวบ้านเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม เช่นการทำซั้งเชือก นอกเหนือจากกิจกรรมของหน่วยงานก็มีกิจกรรมของกลุ่มองค์กรในชุมชนที่รวมกลุ่มจัดกิจกรรมเพื่อการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และป้องกัน ทรัพยากรในชุมชนเช่น กิจกรรมวางซั้งกอ เป็นภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างที่อยู่อาศัยให้สัตว์น้ำ กิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำ กิจกรรมปลูกปะการังเทียม กิจกรรมเก็บขยะริมหาด และกิจกรรมอื่นๆ เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมดังกล่าวเกิดจากการมีส่วนร่วมของชุมชน ที่รักและหวงแหนทรัพยากรจึงเป็นที่มาของกิจกรรมต่างในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับ คำกล่าวของ G01 และL04 ที่ได้กล่าวว่า

“...ในชุมชนก็มีการจัดกิจกรรมปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำเช่นพันธุ์ปู พันธุ์กุ้ง พันธุ์หอย พันธุ์ปลา เป็นต้น ก็จะทำเรื่อยๆ มีตลอดทั้งปี มีทั้งของสมาคม ชาวประมงพื้นบ้านปากน้ำ กลุ่มท่องเที่ยวโดยชุมชนอ่าวปากบารา และมีทางหน่วยงานมาปล่อยพันธุ์สัตว์น้ำในวันสำคัญ ๆ...”

(G01, สัมภาษณ์ 6 กันยายน 2561)

ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวของ L04 ในการสนทนากลุ่มที่ได้กล่าวว่า

“...ทางชุมชนก็มีการสอดส่องดูแลการใช้เครื่องมือผิดกฎหมายของชาวบ้าน และการรื้อล้างของเรือประมงพาณิชย์ เพื่อการเฝ้าระวังร่วมกับหน่วยงาน...”

(L04, สนทนากลุ่ม 7 ธันวาคม 2561)

และนอกจากนี้ G01 ยังได้กล่าวในการสนทนากลุ่มในเรื่องของการทำกิจกรรมร่วมกัน ระหว่างหน่วยงาน กับชุมชน เพื่อการเฝ้าระวัง การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชน ดังคำกล่าว

“...ทางหน่วยงานร่วมกับกลุ่มองค์กรชุมชนเจ้าของพื้นที่ โดยมีกิจกรรม การดูแล ออกตรวจตรา ให้ความช่วยเหลือชาวบ้านในการดูแลทรัพยากร การเฝ้าระวังเครื่องมือประมงผิดกฎหมาย ร่วมกับกลุ่มอนุรักษ์ในชุมชน และการแต่งตั้งคณะทำงานในการออกตรวจตราในบริเวณอ่าวปากบารา เพื่อการเฝ้าระวัง การอนุรักษ์ และการฟื้นฟูทรัพยากรในชุมชน...”

(G01, สนทนากลุ่ม 7 ธันวาคม 2561)

ดังนั้นในการเฝ้าระวัง การอนุรักษ์ และการฟื้นฟู จะเห็นได้ว่ามีความสำคัญต่อชุมชนเป็นอย่างมากเนื่องจากการเฝ้าระวัง การอนุรักษ์ และการฟื้นฟู ต่างๆ ถือเป็นกระบวนการหนึ่งที่มีส่วน

ช่วยในการอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนเนื่องจากการเฝ้าระวังของชุมชนจะก่อให้เกิดความร่วมมือของชุมชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชนต่อไป

1.5 การส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในงานอนุรักษ์

การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในงานอนุรักษ์ถือเป็นวิธีการอย่างหนึ่งที่ไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากร เนื่องจากภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดขึ้นจากการคิดวิเคราะห์หาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชาวบ้านที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตชุมชนเป็นอย่างมาก มีการใช้วัสดุจากธรรมชาติ เช่นการทำซั้งกอ หรือที่เรียกว่า ที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ การวางซั้งกอ ก็จะมีการวางตามพิกัดแหล่งทรัพยากรอ่าวปากบารา ที่ชาวบ้านมักจะเรียกว่า (ดอหมัน) เป็นพิกัดแหล่งทรัพยากรอ่าวปากบาราที่เกิดขึ้นโดยภูมิปัญญาชุมชนในการวางแนวตามทิศทางหรือการกำหนดชื่อเรียกคือ (ดอหมัน) ชาวบ้านก็จะมีการไปวางซั้งกอตาม ดอหมัน ต่างๆ การทำซั้งกอ ชาวบ้านจะมีการใช้วัสดุจากธรรมชาติที่มีอยู่ภายในชุมชน เช่นไม้ ก้านมะพร้าว เป็นต้น ซึ่งวัสดุดังกล่าวเป็นวัสดุที่ย่อยสลายง่ายไม่ส่งผลกระทบต่อทรัพยากรอื่นๆ แน่นนอน ถึงแม้วัสดุดังกล่าวจะย่อยสลายง่าย และอยู่ไม่ได้นานแต่กิจกรรมดังกล่าว ก็เกิดขึ้นทุกๆ ปี เป็นการสร้างความสัมพันธ์ให้คนในชุมชนร่วมกับเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรที่ไม่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตชุมชนอีกด้วย ซึ่งสอดคล้องกับดังกล่าวของ L08 ที่ได้กล่าวว่า

“...ชาวบ้านมีการอนุรักษ์โดยการทำซั้งกอ และไปวางตาม ดอหมันต่าง ๆ ซั้งกอเป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ซั้งกอก็คล้ายๆ กับที่ประมงพาณิชย์ทำเพื่อล่อให้ปลาเข้ามาแล้วก็ล้อมวนตักปลา แต่ของชาวประมงพื้นบ้านทำให้ปลาอยู่ ให้ชาวบ้านเข้าไปตักปลา ใช้อวนบริเวณซั้งกอไม่ได้ ซั้งกอทำกับไม้ ไม้ไผ่ ทางมะพร้าวเป็นวัสดุจากธรรมชาติ ย่อยสลายง่าย...”

(L08 สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2561)

ซึ่งมีความสอดคล้องกับคำกล่าวของ G06 จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้กล่าวถึงในเรื่องของภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทำซั้งกอของชาวบ้านในพื้นที่

“...ในชุมชนมีการอนุรักษ์สัตว์น้ำโดยภูมิปัญญาชาวบ้าน จะใช้วัสดุจากธรรมชาติ ย่อยสลายง่าย ไม่ส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำอ่าว เป็นการทำซั้งกอหรือที่เรียกว่าบ้านปลา พุดง่ายๆเป็นเหมือนปะการังพื้นบ้าน ที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อให้ปลาไปใช้ประโยชน์ ไปอาศัยอยู่ และนอกจากการทำซั้งกอ ชาวบ้านก็มีการไปวางตาม ดอหมัน ในแต่ละที่ ซึ่ง ดอหมันเป็นชื่อเรียกของแต่ละที่ เป็นเรื่องของภูมิปัญญาพื้นบ้านในการจำทิศ หรือสถานที่ต่างๆ...”

(G06 สันทนาการ, 7 ธันวาคม 2561)

จากการส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในงานอนุรักษ์ที่กล่าวมาข้างต้น สามารถสรุปได้ว่าการส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในการทำกิจกรรมด้านงานอนุรักษ์ทำให้ประหยัคงบประมาณ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เนื่องจากภูมิปัญญาพื้นบ้านถูกคิด และทำโดยคนในชุมชน จากวัสดุธรรมชาติในชุมชน

เช่นเดียวกับการทำซังกอ การสร้างบ้านให้ปลา หรือการที่เรียกว่าปะการังพื้นบ้าน ซึ่งสิ่งเหล่านี้เกิดจากกระบวนการคิดของชาวบ้าน ซึ่งใช้ไม้ ไม้ไผ่ ทางมะพร้าว เป็นต้นซึ่งเป็นวัสดุที่ย่อยสลายง่ายและหาได้ง่ายในชุมชน

ดังนั้นสรุปได้ว่าแนวทางการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำโดยชุมชนบริเวณชายฝั่งปากบารา อำเภอลงู จังหวัดสตูล ดังนี้ 1) การส่งเสริมการให้ความรู้ และสร้างความตระหนักในการจัดการทรัพยากรสัตว์น้ำในชุมชน 2) การส่งเสริมการรวมกลุ่มอนุรักษ์และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากร 3) การส่งเสริมนักอนุรักษ์รุ่นใหม่ สร้างจิตสำนึกให้เยาวชนมีใจรัก และหวงแหนทรัพยากรในชุมชน 4) การเฝ้าระวัง การอนุรักษ์ และการฟื้นฟู ทรัพยากร และ 5) การส่งเสริมภูมิปัญญาพื้นบ้านในงานอนุรักษ์

Prince of Songkla University
Pattani Campus